

Felles utredning kommune- reformen

Regionrådet for Fjellregionen mai 2015

Innhold

1. Innledning/bakgrunn	3
2. Fakta om situasjonen i Fjellregionen	4
Pendling.....	5
Økonomi	6
Oversikt over barnehager, skoler og institusjonsplasser i regionen	7
Interkommunale ordninger	8
3. Kommunenes egenvurdering av situasjonen forhold til ekspertutvalgets 10 kriterier for en ny kommunestruktur	12
4. Kommunenes egenvurdering av tjenestetilbudet på de viktigste områdene og framtidige utfordringer	21
5. Kommunenes vurdering av oppgaveporteføljen	25
6. Eksempler på effekter i følge nykommune.no ved ulike kommunesammenslåinger 27	
7. Lokaldemokratiets situasjon	30
8. Kommunenes vurdering av andre forhold som er viktige for eventuell videre utredninger	34
Fylkesgrensens betydning.....	34
Smådriftsfordeler.....	35
Natur- og utmark	35
Eiendomsskatt.....	36
Kommunestørrelse	36
9. Oppsummering	36
Vedlegg	38
Kildehenvisninger	39

1. Innledning/bakgrunn

Et flertall i Stortinget sluttet seg i juni 2014 til gjennomføring av en kommunereform. Regjeringens mål for kommunereformen er:

1. Gode og likeverdige tjenester til innbyggerne
2. Helhetlig og samordnet samfunnsutvikling
3. Bærekraftige og økonomisk robuste kommuner
4. Styrke demokratiet og gi større kommuner flere oppgaver

Regjeringen har lagt opp til en prosess som medfører at for kommuner som gjør vedtak om sammenslåing i løpet av høsten 2015, vil dette kunne vedtas på nasjonalt nivå i løpet av våren 2016. Ingen av kommunene i Fjellregionen har gjort vedtak som gjør at denne tidsplanen skal følges.

Regjeringen planlegger videre å legge fram en samlet proposisjon til Stortinget om ny kommunestruktur våren 2017, og at nasjonale vedtak skal være fattet innen utgangen av året. Fylkesmennene har i oppdrag å gi en anbefaling i løpet av 2016. Seneste iverksetting av sammenslåinger for de kommuner som velger å forholde seg til denne tidsplanen, er satt til 1. januar 2020.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet satte 3. januar 2014 ned et ekspertutvalg som på fritt faglig grunnlag skulle foreslå kriterier som har betydning for oppgaveløsningen i kommunene. Utvalget fikk senere utvidet sitt mandat til også å vurdere om det er behov for tilleggskriterier/sektorkriterier, eventuelt justeringer av kriteriene fra første delutredning, for å kunne overføre nye oppgaver til kommunene.

Som grunnlag for denne vurderingen, skulle ekspertutvalget på faglig grunnlag analysere og vurdere eksempler på enkelte oppgaver som det kan være aktuelt å overføre til kommunene, forutsatt større og mer robuste kommuner. Utvalget skulle vurdere eksempler på oppgaver innenfor tjenesteproduksjon, myndighetsutøvelse og samfunnsutvikling.

I sluttrapporten, som ble levert i desember 2014, konkluderte utvalget blant annet med følgende:

1. Kommunene bør ha minst 15 000–20 000 innbyggere for å sikre en god oppgaveløsning.
2. Kommunestrukturen bør i større grad nærme seg funksjonelle samfunnsutviklingsområder.
3. Staten bør redusere detaljstyringen og ordninger for politisk deltakelse bør videreutvikles for å sikre gode og slagkraftige demokratiske arenaer.

Utvalget har i sluttrapporten vurdert ti eksempler på oppgaver det kan være aktuelt å overføre til kommunene:

- Psykisk helsevern
- Tverrfaglig spesialisert rusbehandling
- Habilitering og rehabilitering
- Hjelpemidler
- Barnevern
- Arbeidsmarkedstiltak
- Videregående opplæring
- Kollektivtransport
- Fylkesveger
- Virkemidler for lokal nærings- og samfunnsutvikling

I utvalgsrapporten heter det at; «Kommuner med minst 15 000–20 000 innbyggere kan være i stand til å overta ansvaret for nye oppgaver innenfor flere av de ti områdene utvalget har vurdert. Dette er: habiliterings- og rehabiliteringstjenestene, statlige oppgaver tilknyttet fosterhjem og barneverninstitusjoner, hjelpemidler til personer med nedsatt funksjonsevne, arbeidsmarkedstiltak i skjermet sektor og virkemidler for lokal nærings- og samfunnsutvikling. Videre kan kommuner med minst 100 000 innbyggere isolert sett være i stand til å overta enkelte andre oppgaver, som videregående opplæring og kollektivtransport, forutsatt at de også utgjør funksjonelle samfunnsutviklingsområder.»

Regjeringen la i mars 2015 fram Stortingsmelding nr. 14, «Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner». I denne meldingen pekes det på de fleste av forslagene fra ekspertutvalget og

noen nye, som alle krever kortere eller lengre utredninger.

Stortinget behandler denne meldingen etter planen i juni [resultatet av behandlingen legges inn her](#).....

Regionrådet for Fjellregionen startet arbeidet med kommunereformen på en strategisamling for ordførere og rådmenn i januar 2014.

17. mars ble det gjennomført fellesmøte for kommunestyrene med god deltakelse.

På AU-møtet 2. april ble det gjort følgende vedtak:

«Arbeidsutvalget i Regionrådet for Fjellregionen anbefaler kommunene å ta stilling til om det skal iverksettes et utredningsarbeid i forhold til bebudet kommunereform. Det oppfordres spesielt til at det tas stilling til om kommunen skal gjennomføre en utredning på egenhånd, sammen med en eller flere andre kommuner og hva mål og innhold i en eventuell utredning skal være. Det bes om tilbakemelding til regionrådet innen utgangen av juni for vurdering av videre arbeid.»

Alle kommunene med unntak av Holtålen gjorde vedtak om at det var ønskelig med en felles utredning. I flere av kommunene var det ulike stemmetall for de enkelte punktene i vedtakene, og det ble også fremmet forslag om å si nei til å delta i arbeidet.

Både politikere og administrasjonen har deltatt på en rekke møter og samlinger i regi av eller i samarbeid med fylkesmennene i Sør-Trøndelag og Hedmark, KS og andre for å holde seg orientert om arbeidet som regjeringen har tatt initiativet til. Det er også gjennomført drøftinger i alle kommunene i løpet av denne perioden.

På AU-møtet 3. desember ble det gjort følgende vedtak:

Det iverksettes en felles utredning i tilknytning til kommunereformen i tråd med saksutredningen og de synspunkter som framkom i møtet. Det forutsettes nødvendig statlig finansiering til fellesarbeidet.

Målet med denne utredningen, som er lagt opp i tråd med AU-vedtaket i desember, er å «bidra til å gi et best mulig felles faktagrunnlag for beslutninger om kommunestrukturen i kommunene.» Det legges derfor ikke fram noen forslag til løsninger. Dette er det opp til hvert enkelt kommunestyre å ta stilling til.

Arbeidet er gjennomført av regionrådgiver Rune Jørgensen og fjelltrainee Kari R. Granlund med rådmannsforum som prosjektgruppe. Informasjon er hentet fra en lang rekke kilder.

Selv om Holtålen kommune ikke ønsket å delta i dette utredningsarbeidet, er informasjon også om denne kommunen og vurderinger med der den har vært tilgjengelig.

2. Fakta om situasjonen i Fjellregionen

Fjellregionen består i dag av åtte kommuner (Holtålen, Røros, Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal og Rendalen) fordelt over fylkene Hedmark og Sør-Trøndelag, og har til sammen 22 661 innbyggere (pr. 01.01.2015, SSB). Bare Tynset og Røros har flere enn 5 000 innbyggere.

Alle kommunene i Fjellregionen ligger godt an på kommunebarometeret, utarbeidet av Kommunal Rapport, der kommunene blir målt på flere parametere innenfor grunnskole, eldreomsorg, barnevern, helse og økonomi, og rangert på en oversikt over alle landets kommuner.

Den høyeste totalplasseringen i 2014 gikk til Høylandet kommune i Nord-Trøndelag, mens den høyeste totalplasseringen i Fjellregionen var det Tolga kommune som hadde med en sjuendeplass. Den laveste totalplasseringen for 2014 blant Fjellregionens kommuner hadde Folldal med 181. Blant de øvrige kommunene i Fjellregionen finner vi Os på en 12. plass, Røros på 17., Rendalen på 35., Alvdal på 40., Tynset på 53. og Holtålen på 72. plass. Med unntak av Folldal er altså alle kommunene i regionen å finne i det øverste sjiktet på KS-barometeret for landets 428 kommuner. Spesielt innenfor grunnskole skårer Fjellregionens kommuner godt. De endelige tallene for 2015 er enda ikke klare, men de foreløpige tallene viser at Tolga og Røros har falt ned på tabellen til henholdsvis 65. og 114. plass, mens Alvdal og Folldal har gjort store hopp til henholdsvis 18. og 92. plass. Blant de øvrige

kommunene finner vi Os på en 23. plass, Tynset på 47., Rendalen på en 71. og Holtålen på en 101. plass.

Regionen sprer seg på 12 608 kvadratkilometer. Dette gir geografiske utfordringer med eller uten endring av kommunegrensene. Fra Dalholen i Folldal eller Åkrestrømmen i Rendalen til Haltdalen i Holtålen er det 180 kilometer. Fra Åkrestrømmen til regionsenteret Tynset er det 76 kilometer og til regionsenteret Røros 128 km. Fra Haltdalen til Røros er det 51 km og til Tynset 103 km. Flere bygder har enda lengre avstander til regionsentrene, og i de fleste av kommunene er det også lange avstander internt.

De lange avstandene er utfordrende i forhold til organiseringen og gjennomføringen av tjenestetilbudet med de kommunegrensene som gjelder i dag – for eksempel i forhold til hjemmehjelp. Det er vanskelig å finne belegg for å hevde at dette kan bli bedre om noen av kommunene slår seg sammen. Foreløpig er det også for tidlig å si noe sikkert om hva som kan oppnås gjennom større bruk av såkalt moderne velferdsteknologi, som flere av kommunene arbeider med.

Regionrådet for Fjellregionen utarbeidet i 2014 «Samfunnsanalyse av Fjellregionen», og denne følger som vedlegg til denne utredningen. I oppsummeringen heter det:

Fjellregionen kan på mange måter sies å være et «annerledesregion». På tross av en negativ befolkningsutvikling, har Fjellregionen klart å gå imot en rekke av de negative trendene som påvirker innlandsregioner, og regioner som ligger utenfor bysentra. Noen viktige punkter:

- Fjellregionen har et relativt høyt utdanningsnivå, og lite frafall i videregående opplæring.
- Det er en meget lav arbeidsledighet i regionen og sysselsettingsgraden er høy. Det eneste unntaket er at sysselsettingsgraden kunne ha vært høyere hos ikke-vestlige innvandrere.
- Næringslivet scorer bra på innovasjon, men ikke for det internasjonale markedet.
- Fjellregionen er i stor grad en integrert bo- og arbeidsmarkedsregion, med netto innpendling til Tynset og Røros.
- Det er et utstrakt samarbeid i regionen, med om lag 70 samarbeidsordninger og rundt 35 pågående utviklingsprosjekter
- Røros vokser som et handelssenter i regionen, mens handelen i de andre kommunene i regionen har holdt seg stabil over tid. Mye av forklaringen for veksten blir gitt i at Røros har klart å utnytte hyttemarkedet til egen fordel, mens dette i stor grad er et uutnyttet potensiale i flere av de andre kommunene.
- Det er et stort behov for arbeidskraft i fremtiden, spesielt innenfor helse- og omsorgsykker, som bare i noen grad kan dekkes opp av regionens studenter.

Pendling

I samfunnsanalysen av Fjellregionen heter det følgende om pendling:

«Det er en viss grad av pendling mellom de ulike kommunene i Fjellregionen. Det typiske trekket er at flere pendler inn til Røros og Tynset fra de nærmeste nabokommunene, selv om det er noe pendling også den andre veien. Videre ser vi at det også er noe pendling over større avstander, både innen regionen, og til de store byene ut av regionen. Dette viser at Fjellregionen i stor grad er en integrert bo- og arbeidsmarkedsregion.»

I forhold til tabellen under er det nødvendig å være klar over at tallene ikke er eksakte. De forteller ikke hvor mange som er ansatt i en virksomhet registrert i en kommune, men som har sin arbeidshverdag i den kommunen man faktisk bor. Et eksempel på dette er Landbrukstjenester Nord-Østerdal SA som har kontoradresse på Tynset, men som har ansatte med all sin arbeidstid i nabokommunene. I tillegg til de tallene som er i tabellen nedenfor, viser statistikken at det i 2013 var fem og fire arbeidstakere fra Folldal som pendlet ut til henholdsvis Dovre og Oppdal kommuner. Tilsvarende var det en og to arbeidstakere fra Dovre og Oppdal som pendlet til Folldal kommune (SSB/PANDA).

	Stor-Elvdal	Rendalen	Tolga	Tynset	Alvdal	Folldal	Os	Røros	Holtålen	Midtre Gauldal	Trondheim	Hedmark	Sør-Trøndelag	Oslo	Resten av landet
Stor-Elvdal	857	32	3	26	11	8		3			4	1058	9	44	65
Rendalen	64	645		95	13		1	2			8	876	12	32	37
Tolga			465	235	14	1	34	33	1		21	767	57	31	23
Tynset	7	16	76	2359	108	4	14	31	1	2	54	2633	107	80	95
Alvdal	2	3	7	267	901	8	2	9	1		12	1223	22	27	36
Folldal	4		1	66	43	614		3			16	754	21	21	52
Os			42	75	7	1	615	228	3	1	15	754	249	42	35
Røros	1		15	37	2	2	72	2540	49	4	81	147	2698	37	81
Holtålen			2	6	2		3	255	562	21	71	22	927	28	47
Midtre Gauldal				1	2		1	64	20	2342	471	8	3181	42	88
Trondheim	2	1	1	19	1	2	5	57	12	140	83931	142	87235	2372	5837
Hedmark	992	722	595	3175	1145	640	668	325	12	4	420	80118	831	4719	7900
Sør-Trøndelag	3	3	19	85	11	9	84	2951	654	2928	99186	386	145247	3343	9396
Oslo	8	5		15	8	3	1	7	2	6	976	922	1057	275889	56802
Resten av landet	24	11	6	67	13	10	8	59	10	41	10664	4910	12565	156560	1828355

Pendlertall for kommunene i Fjellregionen 2013.

Økonomi

Nedenfor følger en oversikt over noen av kommunenes økonomiske nøkkeltall fra 2014. Tallene er hentet fra KOSTRA-databasen hos SSB.

	Alvdal	Folldal	Holtålen	Os	Rendalen	Røros	Tolga	Tynset
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	5,7	3,5	-1,5	4,8	4,8	0,3	-0,4	3,5
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	3,3	1,6	-1	1,6	4,1	-2,9	-1,9	1,3
Frie inntekter i kroner per innbygger	58 811	63 048	57 934	61 646	64 855	50 993	62 326	55 320
Langsiktig gjeld i prosent av brutto driftsinntekter	186,1	216,2	271,9	219,1	212,7	71,9	197,8	205,3
Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter	20,4	7,9	-3,1	6,6	24,7	-1,6	2,9	18
Netto lånegjeld i kroner per innbygger	43 800	59 838	94 216	78 024	54 615	65 583	47 387	67 748
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager	105 060	147 210	141 039	125 085	165 156	149 407	121 204	144 696
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor, per innbygger	125 961	123 088	129 218	126 596	146 041	109 568	138 144	114 513
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten	3 715	3 080	2319	3 737	3951	3 379	4 915	3 526
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgstjenesten	18 458	22 803	22 171	20 494	27 465	18 954	18 386	20 275
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år	1 738	2 905	1 797	2 652	1 582	2 060	5 298	2 688
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten	8 152	9 138	6 311	11 634	11 439	3 368	9 450	4 566
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb	6 156	8 434	8 530	7 217	8 902	6 510	8 972	4 939

Oversikt over barnehager, skoler og institusjonsplasser i regionen

Nedenfor følger en oversikt over barnehager, skoler og institusjonsplasser i regionen. I tillegg til det som er nevnt her har alle kommuner hjemmetjeneste og legekontor.

I Tynset og Røros finnes i tillegg regionale sykehus, med Sykehuset Innlandet avd. Tynset og St. Olavs Hospital avd. Røros.

Voksenopplæringstilbudet er heller ikke listet opp i denne tabellen. Røros og Tynset har et voksenopplæringstilbud som dekker store deler av regionen.

	Barnehager	Barneskole	Ungdomsskole	VGS	Institusjonsplasser
Alvdal	Kommunale: Plassen barnehage, Øwretun barnehage, Private barnehager: Sivil- Saras Eventyrbarnehage	Plassen skole, Steigen skole	Alvdal Ungdomsskole	Storsteigen VGS	Solsida omsorgshjem
Folldal	Folldal barnehage	Folldal skole	Folldal skole		Folldal bo- og servicesenter
Holtålen	Elvland barnehage, Ålen barnehage, Haltdalen oppvekstsenter, avd. barnehage.	Hov skole, Grøt skole	Hov skole		Holtålen sykehjem
Os	Furuholtet, Sundmoen, Dalsbyga	Os skole, Dalsbygda skole	Os skole		Verjåtunet
Rendalen	Kommunale barnehager: Bergset, Åkrestrømmen	Berger, Fagertun	Fagertun skole		Rendalen sykehjem
Røros	Brekken, Glåmos, Kvitsanden, Øya, Ysterhagan, Galåen naturbarnehage, Stenbråttet barnehage	Røros, Brekken, Glåmos.	Røros skole	Røros VGS	Gjøsvika Sykehjem, Røros sykehjem
Tolga	Vingelen, Lyngbo, Knutshåan	Vingelen skole, Tolga skole	Tolga skole		Tolga sykehjem
Tynset	Kommunale barnehager: Fåset, Kvikne, Haverslia, Skogstua, Tronstua. Private barnehager: Eggen, Furumoen, Lekestua, Øyan.	Fåset skole, Kvikne skole, Tyldalen skole, Tynset skole	Tynset skole, Kvikne skole	NØVGS	Tjønmosenteret,

Interkommunale ordninger

Regjeringens ekspertutvalg tok i sitt arbeid «som utgangspunkt at et omfattende interkommunalt samarbeid om lovpålagte oppgaver i en liten kommune er negativt for kommunen som demokratisk arena.»

I sluttrapporten heter det følgende:

«Utvalget oppfatter at utviklingen i interkommunalt samarbeid utgjør en potensiell demokratisk utfordring, særlig ved at lokalt folkevalgte har utfordringer knyttet til politisk styring, kontroll og oversiktighet - og oversiktighet for innbyggerne når det gjelder hvem som tar ulike beslutninger.»

Det er gjennomført en rekke utredninger om interkommunale ordninger, uten at det har vært mulig å finne noen entydig konklusjon som støtter opp om ekspertutvalgets utgangspunkt.

International Research Institute of Stavanger AS la i 2013 fram rapporten «Interkommunalt samarbeid - Konsekvenser, muligheter og utfordringer» Her heter det:

«De viktigste konklusjonene fra denne studien om hva konsekvensene av interkommunalt samarbeid er for norske kommuner er at det er fordelaktig for kommunene både når det gjelder økonomi og tjenestekvalitet, men gir noen utfordringer når det gjelder styring og kontroll. Interkommunalt samarbeid er viktig, og for mange kommuner helt nødvendig for å levere tjenester til innbyggerne. Mindre kommuner kan høste de største gevinstene både økonomisk og når det gjelder tjenestekvalitet, men har også de største utfordringene når det gjelder styring og kontroll. Det samlede inntrykk av interkommunalt samarbeid gir både muligheter og utfordringer til kommunene, men det er ikke grunnlag for å hevde at interkommunalt samarbeid er av et slikt omfang at det bidrar til uthuling og forvitring av kommunene. Mange typer interkommunale samarbeid mellom de samme kommunene bidrar til at det er etablert funksjonelle interkommunale styringsnivå i mange geografisk område.»

Ekspertutvalget drøftet i sin rapport ikke hvordan de negative konsekvensene av interkommunalt samarbeid kan motvirkes, altså hvilke grep som kan tas for å bedre styringen og kontrollen over virksomhetene. Dette ser det heller ikke ut til å ha vært spesiell fokus på blant forskere eller andre. Om dette skyldes at kommunene eller andre myndigheter ikke har oppfattet dette som noe stort problem eller ikke, skal være usagt.

Politikerne og de administrative lederne i kommunene som er med i denne utredningen, er spurt om de opplever at kommunen har nødvendig styring over oppgavene kommunen løser i interkommunale samarbeid. Svarene som er gjengitt i tabellen senere i utredningen viser i hvert fall at her er det et forbedringspotensiale.

Rådmennene i Fjellregionen er utfordret til å foreslå tiltak som kan bidra til å styrke styringen og kontrollen over de interkommunale ordningene. Hovedstikkordene fra denne foreløpige gjennomgangen er:

- Kommunene bør selv i større grad legge premissene for kostnadsutviklingen der det samarbeides
- Rutinene for budsjettprosessen må forbedres
- Bedre rutiner for informasjon og dialog mellom kommunene og de ansvarlige
- Bedre systematikk på revidering av avtaler
- Bli flinkere på å vurdere nye tiltak.
- Bedre ryddighet i kostnadsfordeling.
- Kompetanseheving om roller og ansvar

Kostnadsfordelingen mellom deltakende kommuner kan være en utfordring. Folketallsfordeling er ikke alltid rettferdig. Skatt – og rammetilskudd pr innbygger kan være et riktig utgangspunkt.

Gjennom spørreundersøkelser og dialog med politikerne i kommunestyrene og ledergruppene i kommunene er det også pekt på en rekke områder det kan opprettes nye samarbeid på.

Uavhengig av om det blir færre kommuner i Fjellregionen, er det på denne bakgrunn et solid grunnlag for å vurdere utvidet interkommunalt samarbeid på en rekke områder.

I Strategisk plan for Fjellregionen med handlingsplan for 2015/2016 er det også besluttet å gjøre en jobb videre i forhold til dette. Det står følgende:

- **Vurdere overordnet samarbeid og igangsetting av utredninger om samarbeid om flere tjenestetilbud og administrative oppgaver**

Ansvarlig: Rådmennene, AU og administrasjonen

Økonomi: Daglig drift/prosjektfinansieres

Tid: Oppstart høsten 2015

Arbeidet med dette tiltaket kan gå parallelt med videre arbeid med kommunereformen, og administrasjonen i regionrådet tar initiativ til dette i tråd med handlingsplanen.

Kommunene i Fjellregionen har gjennom mange år utviklet interkommunale samarbeidsordninger mellom to eller flere kommuner. Det er for tiden om lag 50 slike ordninger som varierer mellom aksjeselskaper, interkommunale selskaper og vertskommunesamarbeid.

Nedenfor følger en oversikt over interkommunale ordninger i Fjellregionen og de økonomiske forpliktelsene som følger for kommunene. For Holtålen har vi kun fått budsjettall for 2015, men de skal ikke skulle nevneverdig fra regnskap 2014.

Tallene som er oppgitt her er ikke direkte sammenlignbare i alle tilfeller. Nøkkelen for fordelingen av kommunenes andel varierer noe mellom de ulike samarbeidene. Det vil i det videre arbeidet med interkommunale ordninger, som det er redegjort for tidligere, både bli gjennomført en kvalitetssikring av denne og annen relevant informasjon.

		Tolga	Alvdal	Rendalen	Tynset	Folldal
Tiltak	Form	Regnskap 2014	Regnskap 2014	Regnskap 2014	Regnskap 2014	Regnskap 2014
FIAS	A/S	2 194 000,-	4 308 000,-	4 298 927,-	6 509 700,-	2 244 000,-
MeSkano	A/S	102 000,-	0,-	53 055,-	884 300,-	112 000,-
TOS ASVO	A/S	204 000,-	0,-	0,-	0,-	0,-
ANNO Museum	A/S	0,-	0,-	48 615,-	0,-	41 000,-
Rørosregionen Næringshage	A/S	0,-	0,-	0,-	0,-	0,-
IKT Fjellregionen	IKS	2 324 000,-	2 736 000,-	2 481 137,-	4 410 300,-	2 783 000,-
Revisjon Fjell	IKS	216 000,-	268 000,-	0,-	0,-	216 000,-
Kontrollutvalg Fjell	IKS	137 000,-	133 000,-	0,-	0,-	137 000,-
Midt-Hedmark Brann og redning	IKS	1 220 000,-	2 228 000,-	2 419 584,-	3 276 100,-	1 900 000,-
Gudbrandsdal krisesenter	IKS	112 000,-	164 000,-	127 630,-	372 900,-	107 000,-
Nord-Østerdal Musiker	Verts- kommune	65 000,-	0,-	0,-	200 900,-	0,-
Ttrafo Teater i Fjellregionen	Verts- kommune	9 000,-	15 000,-	0,-	35 000,-	11 000,-
PP-tjenesten. inkl logoped (Tynset)	Verts- kommune	759 000,-	1 152 000,-	640 898,-	2 488 400,-	693 000,-
Arbeidsgiverkont roll	Verts- kommune	120 000,-	156 000,-	138 010,-	366 500,-	90 000,-
Jordmor-tjeneste Tynset Sykehus	Verts- kommune	70 000,-	0,-	59 218,-	225 600,-	65 000,-
Legevakt + AMK Tynset	Verts- kommune	650 000,-	423 000,-	487 664,-	965 400,-	598 000,-

Kommune- overlege	Verts- kommune	0,-	0,-	0,-	0,-	0,-
Intermediær- avdeling	Verts- kommune	0,-	0,-	0,-	0,-	0,-
Kreft-koordinator Alvdal	Verts- kommune	0,-	0,-	0,-	37 900,-	0,-
Innkjøp Tynset	Verts- kommune	110 000,-	133 000,-	118 397,-	212 300,-	112 000,-
Geodata	Verts- kommune	320 000,-	0,-	450 000,-	Se Plan og Byggesak	309 000,-
Skogbrukssjef Alvdal	Verts- kommune		0,-	0,-	0,-	121 000,-
Skoleledersamar- beid (TATO) Tynset	Verts- kommune	400 000,-	418 000,-	0,-	TATO: 1,4 årsverk Skolesam- arb NØ 1 årsverk	0,-
Voksen- opplæring Tynset	Verts- kommune	0,-	572 000,-	88 829,-	2 073 100, -	735 000,-
Kulturskole- samarbeid	Vertskom- mune- samarbeid	0,-	0,-	0,-	0,-	0,-
Landbruk og miljø	Verts- kommune	0,-	0,-	0,-	2 364 500, -	0,-
Barnevern Tynset	Verts- kommune	2 106 000,-	4 614 000,-	3 594 281, -	5 677 300, -	2 703 000,-
Plan/byggesak	Verts- kommune	0,-	2 756 000,-	0,-	3 112 900, -	0,-
Regionale Næringssjefer	Verts- kommune	0,-	0,-	130 000,-	0,-	90 000,-
TFF	Kjøp av tjeneste	618 000,-	744 000,-	0,-	0,-	0,-
Regionrådet for Fjellregionen	Avtale- basert samarbeid	90 000,-	121 000,-	94 150,-	277 450,-	82 000,-
Destinasjon Røros	Avtale- basert samarbeid	200 000,-	0,-	0,-	175 000,-	0,-
Fjernarkiv		0,-	65 000,-	0,-	0,-	0,-
Totalt		12 043 000, -	22 226 000, -	15 230 396,-	33 665 55 0,-	13 155 000,-

Tiltak	Form	Rørros	Os	Holtålen
		Regnskap 2014	Regnskap 2014	Budsjett 2015
FIAS	A/S	5 506 731,-	2.626.000,-	3 192 000,-
MeSkano	A/S	0,-	0	0,-
TOS ASVO	A/S	0,-	455.000,-	0,-
Optimus	A/S	0,-	0	1 598 000,-
ANNO Museum	A/S	0,-	0	0,-
Rørrosregionen Næringshage	A/S	0,-	(aksjekjøp 20.000,-)	100 000,-
Revisjon Fjell	IKS	448 000,-	240.000,-	426 000,-
Kontrollutvalg Fjell	IKS	133 000,-	150.000,-	-
Gudbrandsdal krisesenter	IKS	0,-	147.373,-	0,-
Krisesenter Orkdal	IKS	0,-	73.387,-	0,-
Arkivtjenester IKA Trøndelag	IKS	196 000,-	0,-	0,-
Nord-Østerdal Musiker	Vertskommune- samarbeid	0,-	0,-	0,-
Ttrafo Teater i Fjellregionen	Vertskommune- samarbeid	0,-	13.300,-	0,-
PP-tjenesten. inkl logoped (Rørros)	Vertskommune- samarbeid	2 153 614,-	815.000,-	900 000,-
Brannvern – ledelse forebyggende brannvern (Rørros)	Vertskommune- samarbeid	800 628,-	424.467,-	450 000,-
Arbeidsgiverkontroll Rørros	Vertskommune- samarbeid	0,-	63.460,-	138 000,-
Jordmortjeneste Rørros	Vertskommune- samarbeid	0,-	62.880,-	100 000,-
Legevakt Os	Vertskommune- samarbeid	2 173 779,-	1 151 723,-	980 000,-
Kommuneoverlege	Vertskommune- samarbeid	0,-	0,-	0,-
Intermediæravdeling	Vertskommune- samarbeid	9 352 616,-	51.060,-	1 694 000,-
Interkommunalt psykisk helsevern	Vertskommune- samarbeid	0,-	0,-	0,-
Rusomsorg	Vertskommune- samarbeid	0,-	0,-	0,-
Kreftkoordinator Rørros	Vertskommune- samarbeid	0,-	0,-	0,-
Innkjøp Tynset	Vertskommune- samarbeid	0,-	123.027,-	0,-
Geodata	Vertskommune- samarbeid	0,-	474.985,-	0,-
Skogbrukssjef	Vertskommune-	0,-	114.169,-	0,-

Holtålen	samarbeid			
Jordbrukssjef	Vertskommune-samarbeid	0,-	242.414,-	0,-
Voksenopplæring Røros	Vertskommune-samarbeid	0,-	484.711,-	0,-
Skatteinnføring/kemner Røros	Vertskommune-samarbeid	807 199,-	0,-	426 000,-
Lønningskontor	Vertskommune-samarbeid	1 275 724,-	0,-	567 000,-
NAV Os og Holtålen	Vertskommune-samarbeid	2 762 592,-	0,-	0,-
Barnevern Røros	Vertskommune-samarbeid	3 894 838,-	2.346.892,-	2 673 000,-
Regionale Næringssjefer	Vertskommune	0,-	120.000,-	120 000,-
TFF	Kjøp av tjeneste	0,-	0,-	0,-
Regionrådet for Fjellregionen	Avtalebasert samarbeid	0,-	100.000,-	112 000,-
Destinasjon Røros	Avtalebasert samarbeid	0,-	250.000,-	120 000,-
Totalt		20 266 748,-	11.450.833,-	13 596 000,-

3. Kommunenes egen vurdering av situasjonen forhold til ekspertutvalgets 10 kriterier for en ny kommunestruktur

Ekspertutvalget som Kommunal- og moderniseringsdepartementet nedsatte i januar 2014, skulle som tidligere nevnt på fritt faglig grunnlag skulle foreslå kriterier som har betydning for oppgaveløsningen i kommunene. Ekspertutvalgets mandat var å «angi kriterier kommunene bør oppfylle for å ivareta dagens oppgaver, samt prinsipper og kriterier for en robust kommuneinndeling som gir en enhetlig og oversiktlig forvaltning i kommunen.»

Kriteriene utvalget foreslo var følgende:

1. Tilstrekkelig kapasitet
2. Relevant kompetanse
3. Tilstrekkelig distanse
4. Effektiv tjenesteproduksjon
5. Økonomisk soliditet
6. Valgfrihet
7. Funksjonelle samfunnsutviklerområder
8. Høy politisk deltakelse
9. Lokal politisk styring
10. Lokal identitet

Kriterier for staten:

11. Bred oppgaveportefølje
12. Statlig rammestyring

I ekspertutvalgets rapport heter det at «Utvalget anbefaler ti kriterier som er rettet mot kommunene, og to kriterier som er rettet mot staten. Kriteriene angir hva som skal til for at en kommune på en god måte skal kunne ivareta sine fire roller og oppgaveløsningen knyttet til disse. Kriteriene ivaretar samfunnsmessige hensyn som strekker seg ut over den enkelte kommunegrense, og anbefales som grunnlag for å vurdere kommunenes oppgaveløsning i dag og for å vurdere en framtidig kommunestruktur.»

Kommunens fire roller er: tjenesteyter, myndighetsutøver, samfunnsutvikler og demokratisk arena.

Med utgangspunkt i de ti kriteriene har Regionrådet for Fjellregionen utarbeidet en spørreundersøkelse, der ledergruppene og kommunestyrene ble bedt om å gi sin vurdering av hvordan de opplever sin kommune i forhold til hvert av kriteriene. I tillegg ble de bedt om å gi en samlet vurdering av om de anser kommunesammenslåing for å være en riktig løsning for egen kommune. Undersøkelsen har blitt sendt ut til kommunestyrerepresentanter og ledergruppe i kommunene, og alle har svart individuelt.

I møter med kommunestyrene og delvis ledergruppene er del to av undersøkelsen, som omfatter spørsmål knyttet til ulike framtidsscenarioer, også gjennomført.

Spørreundersøkelsen og møtene ble gjennomført i de sju kommunene i løpet av våren 2015.

I denne rapporten presenteres en forenklet oppstilling, mens de fullstendige svarene for de enkelte kommunene følger vedlagt.

1. Tilstrekkelig kapasitet

Opplever du at din kommune har tilstrekkelig kapasitet til å løse dagens oppgaver?	Ledergruppe			Politikere		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	5	5	1	8	7	
Folldal	5	2		12	2	1
Os	5	6	2	14	5	2
Rendalen	10	2		14	1	1
Røros	16	11	4	12	9	
Tolga	5	2	1	6	6	
Tynset	12	2		17	5	2
Totalt	40	30	8	83	35	6
Tror du oppgavene vil kunne løses bedre gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	4	4	3	3	9	4
Folldal	1	6		1	8	5
Os	6	6	1	9	8	5
Rendalen	1	9	2	1	13	2
Røros	19	5	7	9	5	7
Tolga	2	2	4	5	6	2
Tynset	4	4	6	11	8	5
Totalt	37	36	23	37	57	30
Tror du oppgavene vil kunne løses bedre gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	9	1	1	9	7	
Folldal	4	2	1	7	2	4
Os	11	1	2	5	2	2
Rendalen	3	4	5	4	8	4
Røros	24	2	5	14	2	5
Tolga	4	2	1	9		2
Tynset	7	2	4	14	4	5
Totalt	62	14	19	63	25	22

I alle kommunene mener de langt fleste at kommunen har tilstrekkelig kapasitet til å løse dagens oppgaver, men det er flere områder hvor kommunene ønsker seg mer kapasitet. Blant disse områdene finner vi helse og omsorg, reguleringstannlege og logoped. Andre områder som kom fram her var skole og vedlikehold av bygninger.

Både representanter fra ledergruppene og politikere vurderer det noe ulikt om hvorvidt disse oppgavene hadde blitt løst bedre i en sammenslåing med en eller flere nabokommuner. I Tynset og Røros er det et flertall for dette, mens det i Rendalen og Folldal er et sterkt negativt flertall. I de øvrige kommunene er dette delt. Både kommunestyremedlemmene og medlemmene i ledergruppa er jevnt over positive til at oppgavene vil kunne løses bedre med et utvidet samarbeid med en eller flere

nabokommuner. Samtidig er det flere som påpeker at kommunene allerede har et utvidet samarbeid på flere områder, som fungerer godt.

2. Relevant kompetanse

Opplever du at din kommune har tilgang på tilstrekkelig relevant kompetanse til de oppgaver som skal løses?	Ledergruppe			Politikere		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	5	3	3	13	3	
Folldal	2	4		7	3	4
Os	6	6	1	16	5	1
Rendalen	10	1	1	12	2	2
Røros	19	6	6	12	5	4
Tolga	5	2	1	9	2	1
Tynset	11	3		14	5	6
Totalt	58	25	12	83	25	21
Tror du tilgangen på kompetanse hadde vært bedre gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	5	2	4	6	5	4
Folldal	2	4	1	3	7	4
Os	8	2	2	9	8	5
Rendalen	4	4	4	4	12	
Røros	21	4	5	11	5	5
Tolga	4	1	3	3	6	3
Tynset	5	6	3	13	8	3
Totalt	49	23	22	49	51	24
Tror du tilgangen på kompetanse hadde vært bedre gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	6	1	4	10	4	2
Folldal	3	3	1	8	4	1
Os	10	2		17	1	3
Rendalen	5	4	3	8	8	
Røros	24	2	4	14	2	5
Tolga	5	1	1	9	1	2
Tynset	9	3	2	12	5	4
Totalt	62	16	15	78	25	17

De langt fleste i alle kommunene mener at de har tilstrekkelig kompetanse til å løse dagens oppgaver, selv om bildet er noe mer nyansert blant medlemmene i ledergruppene enn hos politikerne. Samtidig er det et flertall i alle kommunene som mener at tilgangen på kompetanse hadde vært bedre gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner. Vi ser også at det er flere, både i ledergruppene og blant politikerne som mener at tilgangen på kompetanse hadde blitt bedre dersom man slo seg sammen med en eller flere nabokommuner. Det er et ganske høyt totalflertall for dette i ledergruppa, men dette skyldes i stor grad en stor ledergruppe i Røros kommune som var overveldende positive til at tilgangen på kompetansen blir bedre i en større kommune.

3. Tilstrekkelig distanse

Opplever du at det i din kommune er tilstrekkelig distanse mellom innbyggere og ansatte/politikere til å unngå stor habilitetsproblematikk?	Ledergruppe			Politikere		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	7	3	1	13	3	
Folldal	5	1	1	11	3	1
Os	7	4	2	14	4	4
Rendalen	10	1	1	12	2	2
Røros	11	13	7	16	4	1
Tolga	4	3	1	8	4	

Tynset	8		3	16	5	3
Totalt	56	25	16	90	25	11
Tror du at nærheten mellom ansatte/politikere og innbyggere i din kommune har vært så stor at det har blitt truffet feil avgjørelser i enkeltsaker?	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	1	3	7	2	11	3
Folldal	1	3	3	11	3	1
Os	1	2	10	7	7	8
Rendalen	2	5	5	3	9	4
Røros	9	7	11	6	10	5
Tolga	1	3	4	1	10	1
Tynset	4	5	5	8	11	4
Totalt	19	28	45	38	61	21
Tror du at rettsikkerheten blir bedre ivaretatt gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	2	5	3	2	10	1
Folldal	1	5	1		7	7
Os	2	5	5	3	13	6
Rendalen	2	10		3	10	2
Røros	12	8	10	5	13	3
Tolga	2	2	4	1	10	1
Tynset	4	6	3	5	13	6
Totalt	35	41	26	19	76	26
Tror du at rettsikkerheten blir bedre ivaretatt gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	3	3	4	1	10	1
Folldal	2	4	1	3	3	6
Os	1	5	5	7	7	8
Rendalen	4	5	3	3	9	3
Røros	11	6	13	3	12	5
Tolga	1	2	4	3	8	1
Tynset	4	7	3	5	10	6
Totalt	26	32	33	25	59	30

De fleste, både blant ledergruppe og politikere, mener at det er tilstrekkelig distanse mellom innbyggere og politikere/ansatte til å unngå habilitetsproblematikk, likevel er det en bevissthet rundt nærhet og habilitet i et lite samfunn hvor «alle kjenner alle». Samtidig er det også noen som mener at det har vært tilfeller hvor nærheten mellom ansatte/politikere har vært så stor at det har blitt truffet feil avgjørelser i enkelttilfeller. Det er imidlertid svært få som mener at rettsikkerheten ville blitt bedre ivaretatt i en større kommune. Unntaket her er ledergruppa i Røros kommune, hvor bildet er mer nyansert.

4. Effektiv tjenesteproduksjon

Opplever du at din kommune har en effektiv tjenesteproduksjon? (1 er svært ineffektiv og 6 er svært effektiv)	Ledergruppe						Politikere					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Alvdal				6	4	1			2	4	8	2
Folldal		1		2	3	1			2	9	4	
Os		1		7	4	1		1	2	4	12	2
Rendalen				5	7					6	2	7
Røros		3	11	14	5			2	10	7	2	
Tolga				3	4	1				6	6	
Tynset			2	6	6			1	5	16	2	

Totalt		5	13	43	33	4		4	21	52	36	11

Med noen unntak mener både ledergruppe og politikere i alle kommunene at kommunens tjenesteproduksjon ligger litt over snittet, men at det fremdeles er rom for forbedring. Igjen så er det til dels store forskjeller mellom de ulike kommunene, og innad i kommunene mellom de ulike sektorene. Effektiviteten kan være stor i enkelte sektorer, mens det er mer å gå på i andre. Det er stor enighet om at kommunene i dag løser de lovpålagte oppgavene, men at man ikke er tilstrekkelig effektiv eller har tilstrekkelig kapasitet til å løse ikke-lovpålagte oppgaver.

	Ledergruppe			Politikere		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Tror du at tjenesteproduksjonen blir mer effektiv gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?						
Alvdal	3	6	2	1	12	3
Folldal	2	5		1	9	4
Os	3	3	7	4	12	5
Rendalen	2	8	2	3	12	
Rørros	16	5	9	6	7	8
Tolga		5	3	1	9	2
Tynset	6	4	3	8	11	4
Totalt	32	36	26	24	72	26
Tror du at tjenesteproduksjonen blir mer effektiv gjennom et utvidet samarbeid med en eller flere nabokommuner?						
Alvdal	6	2	3	5	8	3
Folldal	4	2		4	7	3
Os	8		5	8	7	5
Rendalen	3	6	3	5	9	1
Rørros	16	5	9	5	6	9
Tolga	2	3	2	5	4	3
Tynset	6	2	5	5	12	6
Totalt	45	20	27	37	53	30

Et overveldende flertall blant politikerne mente at tjenesteproduksjonen ikke vil bli mer effektiv gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner. Unntaket var Tynset og Rørros, hvor bildet var mer nyansert, men fremdeles med et negativt flertall. Tynset og Rørros var også de eneste kommunene hvor flertallet i ledergruppa mente at tjenesteproduksjonen vil bli mer effektiv i en sammenslått kommune. Det var imidlertid langt flere som mente at tjenesteproduksjonen vil bli mer effektiv gjennom et utvidet samarbeid med en eller flere nabokommuner, selv om mange også pekte på det at det allerede er et stort samarbeid innenfor flere felter.

Videre ble det spurt om det var noen spesielle områder de mente kommunen var tjent med å samarbeide mer på. Blant oppgavene som ble trukket fram her, finner vi oppgaver som kan dra nytte av stordriftsfordeler, eller oppgaver som krever spisskompetanse, og man kan dra nytte av et større fagmiljø.

5. Økonomisk soliditet

	Ledergruppe						Politikere					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Har din kommune en solid økonomi? Skala 1 – 6, hvor 1 er svært svak økonomi og 6 er svært solid økonomi.												
Alvdal				3	3	5			1	5	4	6
Folldal		2	4		1		1	4	5	5		
Os		2	5	4	2			5	9	7		
Rendalen				3	8	1			1	2	5	7
Rørros	19	8	2	1	1		15	6				
Tolga			5	3				2	5	4	1	
Tynset		1	4	9			1	3	8	9	2	
Totalt	19	13	20	23	15	6	17	20	29	32	12	13
Har din kommune økonomisk	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6

handlingsrom til å håndtere uforutsette hendelser? Skala 1 – 6, hvor 1 er ingen handlingsrom og 6 er stort handlingsrom												
Alvdal			2	2	7				5	7	2	2
Folldal		2	5				2	6	5	1	1	
Os		7	3	3				9	5	5	1	
Rendalen		1	1	2	8					4	4	7
Røros	17	9	4		1		13	7		1		
Tolga	1	5	2				2	7	3			
Tynset		1	9	4			1	6	8	7	1	
Totalt	18	25	26	11	16		18	35	26	25	9	9

Spørsmålet om økonomisk soliditet varier i stor grad mellom kommunene, fra en svak økonomi i Røros, som er en ROBEK-kommune, til en solid økonomi i Rendalen. I de øvrige kommunene oppleves det at kommunene befinner seg et sted midt på skalaen.

Tror du at økonomien blir mer solid gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ledergruppe			Politikere		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	1	8	2		11	5
Folldal	1	6		1	8	6
Os	2	6	5	3	16	3
Rendalen		11	1		13	2
Røros	13	6	12	6	10	5
Tolga		5	3	1	11	
Tynset	2	7	5	6	14	3
Totalt	19	49	28	17	83	24
Tror du at økonomien blir mer solid gjennom et utvidet samarbeid med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	1	7	3	1	12	3
Folldal	1	5	1	4	5	6
Os	3	6	4	8	6	7
Rendalen	1	8	3	1	12	2
Røros	11	7	13	10	6	3
Tolga		5	3		11	1
Tynset	3	6	4	3	13	6
Totalt	20	44	31	27	65	28

De langt fleste kommunene, med unntak av Røros mener at økonomien ikke vil bli mer solid verken gjennom en sammenslåing eller gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner.

6. Valgfrihet

Er det i din kommune private tilbud som er i konkurranse med/supplerer offentlige tilbud?	Ledergruppe			Politikere		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	2	5	4	7	7	2
Folldal	1	5	1	3	11	1
Os	3	9		8	9	4
Rendalen	6	5	1	4	10	1
Røros	23	5	3	15	6	
Tolga	2	3	3	3	9	
Tynset	7	3	4	14	7	2
Totalt	41	35	16	54	59	10
Opplever du kommunegrenser som til hinder for fleksibilitet i skole- og barnehagevalg?	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke

Alvdal	2	7	2	2	13	1
Folldal		7		5	8	
Os	1	8	3	5	14	3
Rendalen	2	10		3	11	1
Røros	10	15	6	8	12	1
Tolga	2	3	3		12	
Tynset	4	7	3	8	13	2
Totalt	21	57	17	31	83	8

I sin bruk av begrepet valgfrihet snakker regjeringens ekspertutvalg om innbyggernes mulighet til å velge mellom ulike tjenestetilbud, f.eks. innen skole, barnehage og eldreomsorg. Derfor var dette et kriterium det var utfordrende å formulere et spørsmål om. I en region som Fjellregionen er det naturlig færre valgmuligheter og private tilbud enn hva det er i mer tettbygde strøk. Likevel er det et mindretall av de spurte som opplever kommunegrensene som et hinder for fleksibilitet i skole- og barnehagevalg.

7. Funksjonelle samfunnsutviklingsområder

Hvordan opplever du kommunens rolle som samfunnsutvikler på en skala fra 1 til 6, hvor en er dårlig og 6 er svært god?	Ledergruppe						Politikere					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Alvdal		1	1	6	3				4	8	4	
Folldal		1	2	2	1	1		2	8	4		
Os		1	3	5	3	1		2	3	11	6	
Rendalen			3	6	2	1		1	3	5	1	7
Røros		2	13	14	1	1		2	3	13	3	
Tolga			2	4	2		1	1	2	4	3	1
Tynset			3	6	5		1	1	4	12	5	
Totalt		5	25	43	17	4	2	9	27	57	22	8

Det er til dels stor variasjon innad i kommunene over hvordan man opplever kommunens rolle som samfunnsutvikler, men det fleste befinner seg litt over gjennomsnittet. Rendalen er den kommunen som er mest positiv til egen rolle som samfunnsutvikler. Dette gjelder både ledergruppe og politikere, men i størst grad politikere.

Tror du at kommunen vil styrke sin rolle som samfunnsutvikler gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ledergruppe			Politikere		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	4	3	4	4	10	2
Folldal		4	3	1	10	1
Os	2	4	6	5	13	3
Rendalen	3	6	3	2	12	1
Røros	12	7	11	7	5	8
Tolga	2	4	2	4	8	
Tynset	4	4	6	9	9	6
Totalt	27	32	35	32	67	21
Tror du at kommunen vil styrke sin rolle som samfunnsutvikler gjennom et utvidet samarbeid med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	9	1	1	8	8	
Folldal	3	2	2	6	5	1
Os	6	2	4	11	6	5
Rendalen	6	5	1	5	8	1
Røros	12	8	11	7	4	9
Tolga	4	2	2	9	3	
Tynset	5	5	4	9	7	5
Totalt	45	25	25	55	41	21

Igjen så er det en tydelig tendens til at både ledergruppe og politikere er mer positive til mer samarbeid enn hva de er til sammenslåinger. Det er kun Røros kommune hvor det er et flertall som

mener at kommunen vil styrke sin rolle som samfunnsutvikler gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner. I Folldal og Rendalen er det et tydelig negativt flertall, mens det er mer nyansert i de øvrige kommunene.

Det ble videre stilt spørsmål om hvilke områder kommunen kan ta et større ansvar som samfunnsutvikler. På dette spørsmålet var det noen svar som gjentok seg. Blant disse var næringsutvikling og tilrettelegging for boligtomter særlig framtrepende. Samtidig så er det de som mener at kommunen allerede tar en mer enn stor nok rolle som samfunnsutvikler, og heller burde fokusere mer på lovpålagte oppgaver.

8. Høy politisk deltakelse

Hvordan opplever du den politiske deltakelsen i din kommune (utenom valg)/ interessen for kommunepolitikk på en skala fra 1 til 6, hvor 1 er lav og 6 er svært høy?	Ledergruppe						Politikere					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Alvdal			6	1	3			3	2	6	2	3
Folldal			2	4	1				5	9	1	
Os		2	8	2		1	1	6	3	8	3	1
Rendalen		1	2	6	3		1	1	4	2	7	
Røros		2	16	12	1				12	5	1	1
Tolga			1	6	1			4	3	1	4	
Tynset			3	7	3	1		5	5	12	2	
Totalt		5	38	38	12	2	2	19	34	43	20	5

Generelt ser vi at den politiske deltakelsen i alle regionens kommuner oppleves å være midt på treet, men at engasjementet våkner og blir sterkt i enkeltsaker. Dette kommer tydelig fram når respondentene har svart på spørsmål om hvordan det politiske engasjementet kommer til uttrykk. Innbyggerne benytter seg av flere kanaler når de ønsker å nå fram til sine politikere når det gjelder saker som er viktige for dem.

Tror du at den politiske deltakelsen vil bli høyere ved en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ledergruppe			Politikere		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	1	6	3	1	12	3
Folldal	1	6			11	2
Os		9	3	4	17	
Rendalen		7	5		11	4
Røros	11	9	11	2	9	8
Tolga		6	2	1	9	1
Tynset	3	8	3	4	15	5
Totalt	16	51	27	12	84	23

Med unntak av ledergruppa i Røros kommune, er det ytterst få som mener at den politiske deltakelsen vil øke ved en sammenslåing med en eller flere nabokommuner. Det er flere som har presisert at de mener at den politiske deltakelsen vil bli dårligere.

9. Lokal politisk styring

Opplever du at kommunen har nødvendig styring over oppgavene kommunen løser på egenhånd, på en skala fra 1 til 6?	Ledergruppe						Politikere					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Alvdal				2	5	3			2	2	8	4
Folldal			3	2		2			1	8	5	1
Os				5	6	1		1		4	11	5
Rendalen				2	7	1			2	3	4	7
Røros		9	9	10	3			6	8	3	3	
Tolga			1	3	4					4	4	4

Tynset				3	10	1	1		5	7	9	
Totalt		9	13	27	35	8	1	7	18	31	43	21
Opplever du at kommunen har nødvendig styring over oppgavene kommunen løser i interkommunale samarbeid, svar på en skala fra 1 til 6?	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Alvdal		1	3	3	3		3	1	4	6		1
Folldal	1		5				1	2	3	3	4	3
Os			5	6	2			2	2	11	5	1
Rendalen		2	2	4	4				3	6	7	
Røros		2	13	8	7			5	10	3	1	
Tolga		3	2	2				3	4	4	3	
Tynset		1	2	8	3		2	3	4	7	5	1
Totalt	1	9	32	31	29	1	7	17	30	41	24	3

De fleste mener at kommunen har middels, eller litt over middels, nødvendig politisk styring over de oppgavene kommunen løser både i interkommunale samarbeid, og på egenhånd. Selv om det er tendenser til at kommunen har mer politisk styring over de oppgaver den løser alene enn over de oppgaver som løses i samarbeid. Samtidig ser vi også at politikerne virker å være mer positive til den politiske styringen enn hva ledergruppene er.

Tror du at politikerne vil få bedre styring gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ledergruppe			Politikere		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	2	6	3	4	12	
Folldal	1	6		1	13	
Os	2	7	3	4	15	2
Rendalen	2	9	1	1	12	2
Røros	11	5	14	6	8	6
Tolga	2	2	4	2	10	
Tynset	4	6	4	5	12	6
Totalt	24	41	29	23	82	16

Det er et mindretall av de spurte som mener at politikerne vil få bedre politisk styring gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner. Igjen skiller ledergruppa i Røros kommune seg ut med flere ja enn nei, men her ligger flertallet innen «vet ikke»-kategorien.

10. Lokal identitet

Hvor viktig er dagens kommunenavn for deg på en skala fra 1 til 6, hvor 1 er ikke viktig og 6 er veldig viktig?	Ledergruppe						Politikere					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Alvdal	4	4	1	1		1	1	1	2	2	3	7
Folldal	1	1	1	3		1	2	2	3		2	6
Os	3	6	2		2		5	6	4	2	3	2
Rendalen	1	2		3	4	2	1		3	2	2	8
Røros	1		5	6	5	14	1		1	4	1	14
Tolga	1	2		3	2		2	1	1	2	2	4
Tynset	2	3	3	2	4		5	2	5	7	2	2
Totalt	13	18	12	18	17	18	17	12	19	19	15	36
Hvor avgjørende er kommunens navn for at du vil fortsette å bo der du bor i dag på en skala fra 1 til 6, hvor 1 er irrelevant og 6 er helt avgjørende?	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Alvdal	10	1					8	2		2		2
Folldal	5		1		1		7	3	2		1	
Os	10	2	1				15	1	2	2	2	
Rendalen	1	5	1	4	1		4		9	2	1	
Røros	14	5	5	4	1		10	1	3	2	2	3

Tolga	3	2	1	1			5	1	1	1	1	2
Tynset	12	1	1				15	2	3	2	1	
Totalt	55	16	10	9	3		64	10	20	11	8	7

Lokal identitet er sterk i kommunene i Fjellregionen, men det er få som mener at kommunenavnet er avgjørende for hvor de ønsker å bo i framtiden.

11. Oppsummering

Er det etter en totalvurdering riktig å slå din kommune sammen med en eller flere nabokommuner?	Ledergruppe			Politikere		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	4	5	2	3	10	3
Folldal	1	4	2		10	4
Os	7	1	4	4	11	7
Rendalen	2	9	1	2	12	2
Rørros	26	4	1	11	5	5
Tolga	2	2	4	2	6	4
Tynset	8	4	2	9	10	3
Totalt	50	29	16	31	64	28

Oppsummert ser vi at det er kun Rørros som har flertall blant sine kommunestyrepolitikere for å slå sammen kommunen med en eller flere nabokommuner. Mens både Tynset og Rørros har et flertall dersom man slår sammen svar fra både ledergruppe og politikere. Dette viser en tendens som går igjen i flere kommuner, nemlig at det er flere som er positive til kommunesammenslåing i ledergruppa enn hva det er blant politikerne. Igjen ser vi også et sterkt negativt flertall til om det er riktig å slå sammen egen kommune med en eller flere nabokommuner, både blant ledergruppe og politikere, i Folldal og Rendalen kommuner.

4. Kommunenes egenrevisning av tjenestetilbudet på de viktigste områdene og framtidige utfordringer

Da et flertall på Stortinget sommeren 2014 sluttet seg til gjennomføringen av en kommunereform, hadde regjeringen som tidligere nevnt fire mål:

1. Gode og likeverdige tjenester til innbyggerne
2. Helhetlig og samordnet samfunnsutvikling
3. Bærekraftige og økonomisk robuste kommuner
4. Styrke demokratiet og gi større kommuner flere oppgaver

Det er både før og etter stortingsbehandlingen presentert en rekke undersøkelser om hvordan innbyggerne i de ulike kommunene opplever tjenestetilbudet. Flere av dem viser at folk er generelt mer tilfredse med de kommunale tjenestene i kommuner med lavt folketall enn i folkerike kommuner. En undersøkelse gjennomført av Monkerud og Sørensen (2010) viser at folketallet i kommunen har en svak, negativ effekt på innbyggernes tilfredshet med de fleste kommunale tjenester. Allikevel er det tydelig at utdanningsnivå, alderssammensetning og nivå på kommunens inntekter er langt viktigere enn folketallet i seg selv. Hansen (2003) finner i sine undersøkelser ingen betydelig forskjell mellom større og mindre kommuner hva gjelder lokal forankring og identitet eller påvirkningsmuligheter.

Medlemmene i kommunestyrene og ledergruppene er utfordret til å vurdere framtidige løsninger av tjenestetilbudet på de viktigste områdene ut fra tre scenarier:

Scenario 1 – Status quo / mellomalternativ

Ganske lik situasjon som i dag. Kommunenes økonomiske rammer mye likt situasjonen i dag. Noe annerledes sysselsettingsbilde, færre landbruksjobber. Det vil bli svakt færre innbyggere i regionen, med en stadig eldre befolkning.

Scenario 2 – Glesbygd / lavalternativ

Radikal reduksjon av inntekter for kommunene fra statlig hold.

Sterkere sentralisering og færre innbyggere. Det vil fortsatt være et fødselsunderskudd, og negativ tilflytting. Stadig færre barn og unge, og flere eldre. Langt flere pensjonister per arbeidstaker; større utgifter til hjemmehjelp og sykehjem. Færre barnehage- og skoleplasser.

Scenario 3 - Bærekraft og høgteknologi / høyalternativ

Stadig flere jobber som baserer seg på god nettilgang, lokalisering hvor som helst. Datasenter i regionen tiltrekker seg flere kompetansearbeidsplasser. Stadig fokus på en økologisk og bærekraftig livsstil gjør at Fjellregionen blir et attraktivt sted å bo for miljøbevisste unge mennesker med høy kompetanse. Det blir flere barn/unge i regionen, noe som bidrar til et større behov for barnehageplasser, skole og SFO.

Planen var at både politikere og administrative ledere skulle svare på spørsmålene i undersøkelsen samtidig. Siden kommunene valgte ulike løsninger i forhold til deltakelse fra ledergruppene på møtene i kommunestyrene, har vi i denne rapporten valgt å slå sammen svarene i hver kommune. Med unntak av Folldal og Os er det i hovedsak politikere som har besvart spørsmålene med utgangspunkt i scenarioene som er beskrevet.

Scenario 1 – Status quo / mellomalternativ

Ganske lik situasjon som i dag. Kommunenes økonomiske rammer mye likt situasjonen i dag. Noe annerledes sysselsettingsbilde, færre landbruksjobber. Det vil bli svakt færre innbyggere i regionen, med en stadig eldre befolkning.

Gitt dette fremtidsscenarioet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til helse og omsorg vil kunne løses bedre gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	12	10	
Folldal	10	11	2
Os	29	7	
Rendalen	11	10	5
Røros	16	2	6
Tolga	7	7	2
Tynset	13	13	5
Totalt	98	60	20
Gitt dette fremtidsscenarioet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til helse og omsorg vil kunne løses bedre gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	9	12	1
Folldal	4	14	4
Os	6	22	8
Rendalen	1	23	2
Røros	13	6	3
Tolga	5	9	2
Tynset	11	17	4
Totalt	49	103	24
Gitt dette fremtidsscenarioet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til barnehage og skole vil kunne løses bedre gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	8	10	4
Folldal	7	12	3
Os	24	9	3
Rendalen	11	11	4
Røros	9	11	4
Tolga	5	10	1
Tynset	15	13	
Totalt	79	76	19
Gitt dette fremtidsscenarioet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til barnehage og skole vil kunne løses bedre gjennom en	Ja	Nei	Vet ikke

sammenslåing med en eller flere nabokommuner?			
Alvdal	3	15	4
Folldal	2	16	
Os	7	18	9
Rendalen	2	23	1
Røros	7	11	4
Tolga		14	1
Tynset	12	15	
Totalt	33	112	19

Scenario 2 – Glesbygd / lavalternativ

Radikal reduksjon av inntekter for kommunene fra statlig hold.

Sterkere sentralisering og færre innbyggere. Det vil fortsatt være et fødselsunderskudd, og negativ tilflytting. Stadig færre barn og unge, og flere eldre. Langt flere pensjonister per arbeidstaker; større utgifter til hjemmehjelp og sykehjem. Færre barnehage- og skoleplasser.

Gitt dette fremtidsscenariet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til helse og omsorg vil kunne løses bedre gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	12	8	2
Folldal	10	9	3
Os	31	4	1
Rendalen	18	5	3
Røros	15	3	5
Tolga	11	5	
Tynset	18	9	4
Totalt	115	43	18
Gitt dette fremtidsscenariet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til helse og omsorg vil kunne løses bedre gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	11	8	1
Folldal	8	12	2
Os	10	15	11
Rendalen	3	19	4
Røros	13	5	6
Tolga	8	7	
Tynset	17	10	3
Totalt	70	76	27

Gitt dette fremtidsscenariet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til barnehage og skole vil kunne løses bedre gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	10	11	1
Folldal	5	14	3
Os	30	5	1
Rendalen	15	8	3
Røros	10	5	7
Tolga	9	5	1
Tynset	21	9	1
Totalt	100	57	17
Gitt dette fremtidsscenariet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til barnehage og skole vil kunne løses bedre gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	11	10	1
Folldal	6	10	5
Os	11	16	9
Rendalen	4	21	1

Røros	8	10	6
Tolga	4	12	
Tynset	17	8	5
Totalt	61	87	27

Scenario 3 - Bærekraft og høgteknologi – høyalternativ

Stadig flere jobber som baserer seg på god nettilgang, lokalisering hvor som helst. Datasenter i regionen tiltrekker seg flere kompetansearbeidsplasser. Stadig fokus på en økologisk og bærekraftig livsstil gjør at Fjellregionen blir et attraktivt sted å bo for miljøbevisste unge mennesker med høy kompetanse. Det blir flere barn/unge i regionen, noe som bidrar til et større behov for barnehageplasser, skole og SFO.

Gitt dette fremtidsscenarioet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til helse og omsorg vil kunne løses bedre gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	8	13	
Folldal	5	12	3
Os	25	5	4
Rendalen	9	13	4
Røros	11	6	6
Tolga	10	5	2
Tynset	17	12	2
Totalt	85	65	21
Gitt dette fremtidsscenarioet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til helse og omsorg vil kunne løses bedre gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	4	14	3
Folldal	1	15	4
Os	6	24	5
Rendalen	2	22	2
Røros	10	3	9
Tolga	3	11	1
Tynset	13	14	3
Totalt	39	103	27
Gitt dette fremtidsscenarioet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til barnehage og skole vil kunne løses bedre gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	7	13	1
Folldal	5	13	2
Os	18	11	3
Rendalen	8	16	2
Røros	7	9	6
Tolga	5	8	1
Tynset	20	12	1
Totalt	70	82	16
Gitt dette fremtidsscenarioet, tror du at kommunens oppgaver knyttet til barnehage og skole vil kunne løses bedre gjennom en sammenslåing med en eller flere nabokommuner?	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	4	15	2
Folldal	1	16	3
Os	4	21	9
Rendalen	2	22	2
Røros	5	13	5
Tolga	1	14	1
Tynset	15	13	2
Totalt	32	114	24

En generell tendens vi ser i alle tre framtidsscenarioene er at det er flere som er positivt innstilt til samarbeid enn til sammenslåing. Vi ser videre at det er jo dårligere utsiktene for regionen ser ut, jo flere er det som ser på både samarbeid og sammenslåing som veien å gå for best mulig oppgaveløsning.

5. Kommunenes vurdering av oppgaveporteføljen

Ekspertutvalget legger, som tidligere omtalt, til grunn at kommuner med en minstepopulasjon på 15 – 20 000 innbyggere vil kunne ha tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til å gjennomføre dagens oppgaver, uten at de løses i samarbeid med andre. I tillegg vil en minstepopulasjon som dette gjøre at kommunene vil kunne løse flere oppgaver enn hva de har i dag, og vil dermed innebære et mindre behov for statlig detaljstyring.

Utvalget har i sluttrapporten vurdert ti eksempler på oppgaver det kan være aktuelt å overføre til kommunene:

- Psykisk helsevern
- Tverrfaglig spesialisert rusbehandling
- Habilitering og rehabilitering
- Hjelpemidler
- Barnevern
- Arbeidsmarkedstiltak
- Videregående opplæring
- Kollektivtransport
- Fylkesveger
- Virkemidler for lokal nærings- og samfunnsutvikling

Regjeringen la i mars 2015 fram Stortingsmelding nr. 14, «Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner». I denne meldingen pekes det på de fleste av forslagene fra ekspertutvalget og noen nye, som alle krever kortere eller lengre utredninger.

Statsråd Jan Tore Sanner presenterte stortingsmeldingen med følgende hovedpunkter:

- Tannhelse
- Rehabilitering
- Basishjelpemidler
- Forsøk DPS
- Barnevern
- Familievern
- Boligtilskudd
- Varig tilrettelagt arbeid
- Arbeids- og utdanningsreiser
- Finansiering pasienttransport
- Tilskudd frivilligsentraler
- Forenkling utmarksforvaltning
- Lokal nærings- og samfunnsutvikling
- Motorferdsel
- Større handlingsrom, plan og byggesaker
- Tilskudd nærings- og miljøtiltak i skogbruk
- Tilskudd beite, jordbruk, verdensarv
- Konesjonsbehandling småkraftverk
- Enkeltutslippstillatelser, forurensingslov
- Naturforvaltning
- Vigselsrett for borgerlige vielser
- Notarialforretninger
- Godkjenning av svømmeanlegg
- Sivile politioppgaver

De største kommunene kan få:

- Videregående skoler
- Kollektivoppgaver

Politikerne og de administrative lederne i kommunene i Fjellregionen ble i spørreundersøkelse både bedt om å peke på oppgaver de kan tenke seg å overta fra andre og oppgaver de ønsker at andre skal overta.

På et generelt grunnlag kan kommunene gjerne tenke seg oppgaver som fremmer lokalt selvstyre, samtidig som det er viktig at det følger med finansieringsmuligheter med eventuelle nye oppgaver. Svarene tyder også på at det er et flertall som har større tro på utvidet samarbeid mellom kommunene enn sammenslåing av kommuner.

Det er vanskelig å si noe generelt om hvilke oppgaver kommunene ønsker å overta fra andre eller at andre skal overta fra dem. Det var stor variasjon i svarene, og mens noen mente de vil bli best løst på kommunalt nivå, mente andre at ville bli best løst på et høyere administrativt nivå. Noen oppgaver som gikk igjen som oppgaver kommunen gjerne vil ta over fra andre, var oppgaver knyttet til naturforvaltning, rovviltforvaltning og forvaltning av verneområder, samtidig som det ble påpekt at dette primært gjaldt om finansieringen følger med oppgavene. Skole er også et område hvor flere mener at oppgavene kunne vært løst bedre om også den videregående opplæringen var kommunale, slik at kommunen har et større ansvar for et helhetlig skoleløp.

En del administrative oppgaver som plan og teknisk, arkivering, journalføring og oppdatering på lover og regler ble foreslått overført til et høyere administrativt nivå, selv om flere argumenterer for at oppgavene kan løses like godt eller bedre i et samarbeid med en eller flere nabokommuner. Drift og vedlikehold av kommunale veier er foreslått løst på et høyere nivå, samtidig som det er gitt uttrykk for misnøye med vedlikeholdet av de fylkeskommunale veiene, og at vedlikeholdet ville ha blitt bedre om det hadde vært en kommunal oppgave. Det ble videre foreslått at byggesaker vil løses bedre på et høyere forvaltningsnivå, hvor det er mindre fare for at politikerne kan bli personlig involvert. Barnevern er en oppgave som foreslås både at kommunene tar over alt ansvar for og at kommunene gir fra seg alt ansvaret for. Det synes i alle fall å være enighet om at oppgavene løses best om de samles til ett forvaltningsnivå.

Her legger vi inn innspill fra Stortingets behandling av stortingsmeldingen.

Innspill fra KS

KS legger til grunn i sine innspill til fremtidig oppgaveoverføring til kommunene at det fortsatt vil være generalistkommuneprinsippet som vil være gjeldende, og at oppgaver kan løses i interkommunale samarbeid der kommunene finner det hensiktsmessig. Generalistprinsippet innebærer at alle kommunene har ansvar for de samme oppgavene.

Forutsatt at faglige og økonomiske ressurser samt nødvendige støttestrukturer følger med en overføring av ansvar, mener KS at nye oppgaver/nytt ansvar til kommunene/kommunesektoren er aktuelt på følgende områder:

1. På barnevernsområdet bør statlige hjemmebaserte hjelpetiltak og fosterhjem overføres fra stat til kommune, slik at kommunene får ansvar for alle hjelpetiltak i hjemmet og et mer helhetlig ansvar på fosterhjemsområdet.
2. Det samlede eierskapet og arbeidsmarkedstiltak anbefales flyttet fra stat til kommune.
3. Oppgaver, myndighet og ressurser overføres som en hovedregel til kommunene for å ivareta større deler av rehabiliteringen.
4. Kommunene kan ta et betydelig større ansvar for rus- og psykisk helsearbeid, bl.a. fra DPS og BUP innen psykisk helsehjelp til barn, unge og voksne, støtte til pårørende, døgnopphold, ambulante tjenester, tverrfaglige team og deler av akutthjelpen. Det bør gjennomføres forsøk med dette og med kommunalt bestilleransvar for nødvendig bistand fra spesialisthelsetjenesten for pasienter med alvorlige lidelser kombinert med stor fare for seg selv eller andre.
5. Det bør etableres regionale sentra for praksisnær forskning, utvikling og innovasjon i helse- og omsorgssektoren som styres av kommunesektoren. Sentrene for omsorgsforskning og Utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjenester bør som første steg inngå i regionsentrene og styres i samme struktur. Statlige tilskuddsmidler til helse, omsorg og velferdstjenester i kommunene bør samles og overføres til kommunene til forskning, utvikling og innovasjon.

6. De statlige spesialskolene bør overføres til vertskommunene og Statpeds oppgaver og tjenester bør overføres til 2-4 større flerfaglige sentrer eid av folkevalgte regioner eller kommuner der de er fysisk lokalisert. Fylkeskommunenes ansvar for grunnskoleopplæring og spesialpedagogisk hjelp til barn og unge i statlige institusjoner, bør overføres til kommunene.
7. Tilskudd fra Kulturrådet og fra andre departement/direktorat som gis til lokale og/eller regionale kultur-, idretts- og frivillighetsformål direkte eller gjennom statlig forvaltning bør kanaliseres og forvaltes av kommunesektoren. Rikskonsertenes skolekonsertordning bør overføres kommunesektoren og inngå i Den kulturelle skolesekken.
8. Kommunesektoren bør få fullt ansvar og myndighet til å håndtere kulturlandskapsforvaltningen, naturvernområdeforvaltningen, fisk- og viltforvaltning, motorisert ferdsel i utmark, mudring og dumping/deponi. Ansvar for vannressursforvaltning og kystforvaltning bør overføres kommunesektoren. Arealplanmyndigheten for mineralutvinning og godkjenningsansvaret for driftsplan for uttak av masse bør overføres kommunene.
9. Innen klima og energi bør kommunene overta tilskuddsforvaltning og rådgivning til enkelttiltak for energieffektivisering og omlegging til fornybar energi og miljøvennlig transport i eget område der kommunen ikke er juridisk part, samt myndighet til å avgjøre viktige restriksjoner på lokal biltrafikk. Statens veiledningsapparat for utslippsreduksjoner og klimatilpasning i kommunesektoren bør overføres til fylkeskommunene.
10. Veiledning overfor kommunene på beredskapsområdet bør legges til regionalt folkevalgt nivå.

KS forutsetter at rammestyling, både økonomisk og juridisk, ligger til grunn ved overføring av nye oppgaver til kommunene. KS forutsetter at full finansiering av oppgavene dekker overgangskostnader knyttet til at kommunene må opparbeide seg nødvendig kompetanse og kapasitet.

KS legger til grunn at kommunene kan løse oppgavene selv eller gjennom interkommunalt samarbeid.

KS legger til grunn at overføring av nye oppgaver til kommunene må bidra til redusert byråkrati, nedbygging av direktorat og en tilpasning av ulike statlige instansers inndeling og oppgaver.»

6. Eksempler på effekter i følge nykommune.no ved ulike kommunesammenslåinger

Regjeringen benytter det den selv betegner som positive økonomiske virkemidler for å legge til rette for overgangen til en ny kommune for kommuner som slår seg sammen.

Det er to hovedformer for økonomiske virkemidler knyttet til kommunereformen. Disse er dekning av engangskostnader i reformperioden og reformstøtte i reformperioden. Begge beløpene baserer seg på antall innbyggere i kommunen. Reformstøtten på antall innbyggere i en eventuell ny og større kommune, og engangsstøtten på antall kommuner som slår seg sammen, samt antall innbyggere i disse kommunene. Begge disse virkemidlene er engangsutbetalinger. Alle Fjellregionens kommuner er i den laveste kategorien innbyggere og vil få en reformstøtte på 5 millioner kroner ved en eventuell sammenslåing, i tillegg til ti millioner kroner per kommune som slår seg sammen, men ikke mer enn femti millioner.

I tillegg vil en ny og større kommune få et inndelingstilskudd, som vil si at en sammenslått kommune vil kunne beholde tilskudd som om den fortsatt var to eller flere kommuner. Om inndelingstilskudd står det følgende på regjeringens hjemmesider: «*Inndelingstilskuddet i inntektssystemet er en kompensasjonsordning til sammenslåtte kommuner for reduksjon i rammetilskuddet som følge av kommunesammenslåinger. Inndelingstilskuddet kompenserer for tap av basistilskuddet som er et gitt beløp per kommune samt eventuelle tap av regionalpolitiske tilskudd. Kommuner som slår seg sammen vil kompenseres for netto nedgang i samlede regionalpolitiske tilskudd. Det vil si at dersom den nye sammenslåtte kommunen mottar regionalpolitiske tilskudd, skal kommunen kompenseres for differansen mellom tidligere og nye regionalpolitiske tilskudd.*». En sammenslått kommune vil kunne beholde inndelingstilskuddet i 15 år, deretter vil det gradvis trappes ned over 5 år (Regjeringen.no).

Departementet har fått laget verktøyet www.nykommune.no, der man kan sette sammen kommuner etter eget ønske og få fram konsekvenser for de ulike alternativene både i forhold til økonomi, befolkningsframskriving basert på SSBs mellomalternativ.

I tabellen under har vi vist fram hva dette verktøyet forteller om utviklingen i de åtte kommunene enkeltvis og en del alternativer på kommunesammenslåinger. De siste alternativene er valgt som eksempler og skal ikke oppfattes som noe forslag fra forfatterne av denne utredningen.

Kriterium	Rendalen	Alvdal	Folldal	Tynset	Os	Holtålen	Tolga	Rørros
Areal	3 180 km ²	942 km ²	1 277 km ²	1 881 km ²	1 040 km ²	1 210 km ²	1 123 km ²	1 956 km ²
Folketall 2014	1883	2432	1631	5549	2013	2024	1658	5583
Folketall 2020 SSBs mellomalternativ	1721	2446	1531	5650	1946	2043	1623	5771
Befolkningsvekst i %	-8,6 %	0,6 %	-6,1 %	1,8 %	-3,3 %	0,9 %	-2,1 %	3,4 %
Antall over 80 i 2020	135	137	109	287	116	142	91	329
Antall over 80år % i 2020	7,84 %	5,6 %	7,12 %	5,08 %	5,96 %	6,95 %	5,61 %	5,7 %
Antall 0-5 år i 2020	71	147	60	338	104	111	97	346
Antall 0-5 år % i 2020	4,13 %	6,01 %	3,92 %	5,98 %	5,34	5,43 %	5,98 %	6 %
Antall 6-19 år i 2020	234	454	258	1000	282	301	260	837
Antall 6 -19 år % i 2020	13,6 %	18,56 %	16,85 %	17,7 %	14,49 %	14,73 %	16,02 %	14,5 %
Antall 20-66 pr innbygger over 80, 2014	6,4	8,4	8,2	10,7	8,9	9,1	8,9	9,7
Antall 20-66 pr innbygger over 80, 2020	6,8	10,3	7,6	11,5	9,9	8	10,6	10,2
Arbeidstakere pr 2014	940	1297	837	2908	1083	1011	878	3014
Netto utpendling i %	32,4 %	30,15 %	27,6 %	18,3 %	45,1 %	47,6 %	48,3 %	15,1 %
Offent/privat sysselsetting	40/60	29/71	35/65	40/60	39/61	47/53	35/65	27/73
Lånegjeld i i % av DI	48 %	42,6 %	61,5 %	69,3 %	84,6 %	97,4 %	49 %	77,9 %
Netto driftsresultat 2013	5,1 %	1,4 %	1,3 %	2,5 %	0,7 %	0,2 %	1,4 %	-3,6 %

Kriterium	Tynset, Tolga, Alvdal, Folldal, Rendalen	Tynset, Tolga, Alvdal	Rørros, Os og Holtålen	Fjell-regionen	Tynset, Tolga, Alvdal, Folldal, Rendalen,	Norge

					Os	
Areal	8 402 km ²	3 945 km ²	4 206 km ²	12 608 km ²	9 442 km ²	385 170 km ²
Folketall 2014	11522	9639	9620	22773	15166	5 109 056
Folketall 2020	11448	9719	9760	22739	14925	5 450 106
Befolkningsvekst i %	-0,6 %	0,8 %	1,5 %	-0,2 %	-1,6 %	6,7 %
Antall over 80 i 2020	1203	515	587	1346	875	226 940
Antall over 80år % i 2020	10,51 %	5,3 %	6,01 %	5,92 %	5,86 %	4,16 %
Antall 0-5 år i 2020	653	582	561	1274	817	388 758
Antall 0-5 år % i 2020	5,7 %	5,99 %	5,75 %	5,6 %	5,47 %	7,13 %
Antall 6-19 år i 2020	1948	1714	1420	3626	2488	647 758
Antall 6 -19 år % i 2020	17,02 %	17,64 %	14,55 %	15,95 %	16,67 %	11,89 %
Antall 20-66 pr innbygger over 80, 2014	9	9,7	9,4	9,1	8,9	
Antall 20-66 pr innbygger over 80, 2020	10,1	11	9,6	9,7	9,8	
Arbeidstakere pr 2014	6023	5083	5108	11968	7943	
Netto utpendling i %	13,4 %	12,3 %	7,1 %	7,7 %	15,5 %	
Off./privat sysselsetting 2013	37/63	37/63	29/71	34/66	37/63	
Lånegjeld i i % av DI	58 %	59,6%	83,7 %	68,3 %	61,6 %	
Engangstilskudd	55 mill	35 mill	35 mill	75 mill	70 mill	
Netto driftsresultat 2013	2,4 %	2 %	-1,8 %	0,7 %	2,2 %	

Kriterium	Dovre, Oppdal, Folldal	Dovre, Oppdal, Folldal, Stor-Elvdal	Folldal, Stor-Elvdal	Tynset, Alvdal, Tolga, Os, Røros	Stor-Elvdal, Rendalen, Engerdal	Norge
Areal	4915 km ²	7081 km ²	3443 km ²	6 942 km ²	7 542 km ²	385 170 km ²
Folketall 2014	11149	13848	4330	17235	5927	5 109 056
Folketall 2020	11284	14040	4287	17436	5733	5 450 106
Befolkningsvekst i %	1,2 %	1,4 %	-1 %	1,2 %	-3,3 %	6,7 %
Antall over 80 i 2020	644	825	290	960	415	226 940
Antall over 80år % i 2020	5,71 %	5,9 %	6,76 %	5,51 %	7,24 %	4,16 %
Antall 0-5 år i 2020	684	818	194	1032	265	388 758

Antall 0-5 år % i 2020	6 %	5,83 %	4,53 %	5,92 %	4,62 %	7,13 %
Antall 6-19 år i 2020	1783	2093	568	2833	713	647 758
Antall 6 -19 år % i 2020	15,8 %	14,9 %	13,25 %	16,25 %	12,44 %	11,89 %
Antall 20-66 pr innbygger over 80, 2014	5,2	5,2	4,9	9,6	8,1	
Antall 20-66 pr innbygger over 80, 2020	10,1	9,9	8,7	10,6	8,0	
Arbeidstakere pr 2014	5674	6839	2002	9180	2755	
Netto utpensing i %	20 %	21,2 %	27 %	10,4 %	24,75 %	
Off./privat sysselsetting 2013	29/71	33/67	43/57	33/67	45/55	
Lånegjeld i i % av DI	55,2 %	56,8 %	63,3 %	68 %	45 %	
Engangstilskudd	35 mill	45 mill	25 mill	70 mill	35 mill	
Netto driftsresultat 2013	3,2 %	3,2 %	2,6 %	0,2 %	5,8 %	

7. Lokaldemokratiets situasjon

De åtte kommunene i Fjellregionen har i dag 162 representanter i kommunestyrene og 54 i formannskapene. Fordelingen framgår av tabellen under.

	Kommunestyret	Formannskapet
Holtålen	21	7
Røros	27	7
Os	21*	7
Tolga	15	5
Tynset	27	7
Alvdal	17	7
Rendalen	17	7
Folldal	17	7
Totalt	162	54

*Kommunestyret i Os har vedtatt at antallet medlemmer i kommunestyret skal justeres ned til 17 fra neste valgperiode.

Valgdeltakelsen i alle Fjellregionens kommuner er høy. Ved de fire siste kommunestyrevalgene i Norge har alle kommunene i Fjellregionen hatt en større valgdeltakelse enn hva landsgjennomsnittet har vært. Valgdeltakelsen i Fjellregionen ved valget i 2011 varierer mellom 68,6 prosent i Tynset og 77,1 prosent i Rendalen kommune, mens den på landsbasis var 64,5 prosent.

Parti- og kjønnsfordelingen i kommunestyrene etter valget i 2011 kommer fram av tabellen under.

	Alvdal	Folldal	Holtålen	Os	Rendalen	Røros	Tolga	Tynset
AP	6	7	8	6	8	14	3	7
FrP	1					1		1
H			4		1	4		3

KrF	1							1
SP	6	7		13	6	2	6	6
SV		2	1	2	2	3	4	9
V	3					1	2	1
Rødt		1						
Lokale lister			8			2		1
Kvinner	7	4	9	8	8	11	6	10
Menn	10	13	12	13	9	16	9	19

I Ekspertutvalgets sluttrapport «Kriterier for god kommunestruktur (des. 2014) heter det at: *Den tredje anbefalingen (Staten bør redusere detaljstyringen og ordninger for politisk deltakelse bør videreutvikles for å sikre gode og slagkraftige demokratiske arenaer) er dels rettet mot staten og dels mot kommunene, og er en forutsetning for at lokaldemokratiet skal bli mer slagkraftig. Gjennom at staten reduserer detaljstyringen og øker kommunenes handlefrihet vil kommunesammenslåinger kunne gi større samfunnsmessige gevinster. I delrapporten har utvalget også pekt på forhold som kan påvirke relasjonen mellom representant og velger. Utvalget tilrår at det gjennomføres tiltak for å redusere noen av de effektene kommunesammenslåinger kan få for politisk deltakelse.*

I delrapporten viser utvalget til at kommuner med svært store avstander vil kunne få utfordringer spesielt med politisk representativitet i kommunale organ. Delrapporten peker på at en god oppgaveløsning må ses opp mot ulempene slike avstander vil gi for lokaldemokratiet. I en avveining må svakere politisk deltakelse og representativitet vurderes opp mot demokratiske ulemper knyttet til omfattende interkommunalt samarbeid.

Dersom konklusjonen blir at kommunesammenslåing ikke er løsningen i disse tilfellene, er det utvalgets oppfatning at forpliktende samarbeid må inngås for å imøtekomme de kravene til oppgaveløsningen som er forutsatt i kriteriene.

Altså mener ekspertutvalget at større kommuner er et argument for økt lokaldemokrati, i den grad det følger med større styring over kommunens oppgaver.

Nærhet og tilhørighet er blant de viktigste argumentene for de som er kritiske til kommunereformen. Nedenfor er et utdrag fra Fjellnettverkets innspill til kommunereformen om konsekvenser for lokaldemokratiet i fjellkommunene.

Bygdelister foran partilister? Når mange fjellkommuner ser det som «en særlig stor utfordring» å slå seg sammen med andre kommuner, henger dette ikke bare sammen med utsikten for urimelig lange reisetider for de som holder på med politisk arbeid. Historisk sett er store avstander mellom lokalsamfunn en av flere faktorer som skiller ulike kulturgeografiske identiteter og fellesskap. I nye geografiske brede kommuner vil lokalsamfunn uten funksjonelle samarbeid og svak felles identitet konkurrere om lokalisering og tildeling av ressurser. Dette er ikke noe nytt: mange kommuner sliter fortsatt med spenninger mellom rivaliserende bygdelag etter den forrige store kommunereformen tidlig på 1960-tallet. En konsekvens av enda større kommuner kan lett bli at ulike bygdelister erstatter partilistene ved kommunestyrevalgene.

Ulike kommuner må innebære ulik håndtering

En slik utvikling kan komme til å svekke lokaldemokratiet vesentlig mer enn interkommunale samarbeid om kommunale oppgaver. Det er likevel liten grunn til å tro at reformen har til intensjon å opprette flere og enda mer dysfunksjonelle kommuner. Isteden tyder mye på at regjeringen er det som viktigere å slå sammen kommuner i sentrale strøk enn i fjellområdene.

Et uttrykk for dette er avsnittet om funksjonelle samfunnsutviklingsområde i kommuneproposisjonen(Prop. 95 S (2013-2014):32):

Kommunene må ha en inndeling som er mest mulig funksjonell for de områder det er nødvendig å se i sammenheng for å sikre helhetlige løsninger, særlig på areal- og transportområdet. De siste tiårene har det vært en vedvarende regional integrasjon gjennom pendling og tettstedutvikling, slik at kommunene i stadig mindre grad utgjør en funksjonell enhet. Denne utviklingen vil fortsette. Særlig i

byområder gjør behovet for mer funksjonelle samfunnsutviklingsområder at kommunene bør vurdere sammenslåing. Erfaring tilsier at kommunene hver for seg har sterke insentiver for å ivareta egne behov og at de felles løsningene ikke blir optimale, verken i planleggingen eller i implementeringen av planene. I mindre sentrale strøk vil kriterier som kapasitet og kompetanse om samfunnsutvikling være viktigere når kommune sammenslåing skal vurderes.

Ved å følge oppfordringen fra Stortinget om å utrede ulike alternativ for sammenslåing, bør alle kommunene etter hvert ha et godt grunnlag for å vurdere hva som vil gi det beste grunnlaget for tjenesteyting og lokaldemokratiet – kommunesammenslåing eller ikke. Fjellnettverket tar ikke stilling til for eller imot kommunesammenslåing, og regner med at også fjellkommunene vil komme fram til ulike løsninger.

I disse prosessene er det avgjørende at regjeringen og fylkesmennene er oppmerksomme på de særlige utfordringene som fjellkommunene har, med store areal, spredt bosetning, relativt få innbyggere, tilsvarende kostbar tjenesteyting; og med krav til kompetanse innenfor arealforvaltning generelt, verneområder spesielt, kraftpolitikk, fjellandbruk, reiseliv og samferdsel. I de tilfellene hvor kommunene kommer fram til at en kommunesammenslåing vil virke negativt på evnen til å løse oppgavene, gi innbyggerne best mulige tjenester og fremme lokaldemokratiet, ber Fjellnettverket om at dette standpunktet respekteres.

Den umiddelbare effekten ved en større sammenslåing av norske kommuner vil være at det blir færre ordførere. Samtidig er det ikke en garanti for at det vil bli færre heltidspolitikere. Det er i dag kun ordførerne i vår region som er heltidspolitikere, mens resten av kommunestyret, inkludert varaordfører er hobbypolitikere. I en større kommune er det mulig å for eksempel velge at både ordfører og varaordfører skal være heltidspolitikere.

Tore Hansen skriver i sin artikkel «kan Norge bli mer demokratisk med færre kommuner?» (2015) at størrelsen på kommunene har lite å si for systemkapasiteten i kommunene, når man sjekker mot andre variabler. Også KS' rapport om kommunestørrelse og lokaldemokrati fra 2014 konkluderer med at det er andre faktorer enn kommunestørrelse som er forklarende for deltakelse, vurderinger av det representative demokratiet og statlig styring av kommunene. KS finner videre i sin rapport at det er noe ulik framgangsmåte på politisk deltakelse i større og mindre kommuner. Henvendelser til folkevalgt representant og til kommune- og fylkesadministrasjonen skjer oftere i små kommuner enn i større, mens mer aktivistiske deltakelsesformer som aksjoner, protestmøter og demonstrasjoner er foretrukket i større kommuner. Vi ser at kommunestørrelsen har betydning for sannsynligheten til å kunne påvirke beslutninger i kommunen, og at det er mer utbredt å prøve å påvirke lokale beslutninger i mindre små kommuner.

I det store og det hele er det ingen forskning som tilsier at verken store eller små kommuner gir et bedre eller dårligere lokaldemokrati. Det er fullt mulig å oppnå gode resultater både i små og store kommuner. Dette gjelder for alle de fire parameterne for demokrati; ansvarlig styre om innbyggerne kan kontrollere styret), effektivt styre (hva innbyggerne får igjen av styret), borgernært styre (om innbyggerne blir hørt) og pålitelig styre (om innbyggerne har tillit til styret). Generelt har den norske befolkningen stor tillit lokaldemokratiet, og kommunenes rolle er en viktig del av dette.

Nærdemokrati som virkemiddel

En måte å sikre lokaldemokratiet i større kommuner er å benytte seg av nærdemokratimodeller. Distriktssenteret har jobbet med ulike nærdemokratiske løsninger. Som det kommer fram av tabellen nedenfor, finnes det flere varianter av nærdemokrati, fra enkel innbyggeraktivitet og interesseorganisasjoner, til mer formelle organer som også har mer beslutningsmyndighet.

Sivilsamfunn	Nærdemokratiorgan (strukturert relasjon med kommunen)	
1. Frivillige organisasjoner med et bestemt geografisk nedslagsfelt	2. Foreningsbasert lokalutvalgsmodell	3. Organ med delegert beslutningskompetanse og tjenesteansvar (et ytre ledd av kommunen)
Velforeninger, beboerforeninger	Grendeutvalg, lokalsamfunnsutvalg	Bydeler
Funksjon:	Funksjon:	Funksjon:
Fri og uansvarlig	Informasjon	Delegert ansvar for budsjett eller tjenester
Innbyggeraktivitet	Initiativ	En viss beslutningskompetanse
Ivareta interesser	Diskusjonsfora	
Fellesskap- og identitetsskapende	Link mellom folkelig engasjement og representative organer	
Variierende relasjon til kommunen	Fellesskap- og identitetsskapende	

For at nærdemokratiet skal fungere er det viktig at man tar utgangspunkt i de lokale utfordringene i den enkelte kommune.

Deltakerdemokratiet er den enkleste formen for nærdemokrati, og har små formelle krav til hvordan prosedyrer gjennomføres og dokumenteres. Dette gir imidlertid liten mulighet til å etterprøve hvor inkluderende prosessene har vært, derfor bør det vurderes hvilken myndighet et slikt organ skal ha. Representasjonsdemokratiet har større formelle krav til valg av representanter og hvordan sakene behandles. Større formelle krav og etterprøvbare gir nærdemokratiske ordninger muligheter til å få mer reell makt.

Holbækmodellen har rådgivende lokalforum og «book en politiker» i bysentra. Flere kommuner som har innført ulike varianter av nærdemokrati har innført lokalsamfunnsutvalg og bydelsutvalg basert på kommunens skolekretser.

Distriktsenteret har satt opp tre kriterier for å lykkes med nærdemokratiske ordninger. Det første kriteriet er mandat og reell innflytelse. Det andre kriteriet er struktur og god informasjonsflyt. Det tredje kriteriet for et velfungerende nærdemokrati er tilrettelegging og administrativ støtte. Nærdemokratiske ordninger er basert på frivillighet.

Utvikling av lokaldemokratiet – med eller uten kommunesammenslåinger – er ett av temaene som ble diskutert på dialogmøtene med kommunene. Det kan ikke trekkes noen klare konklusjoner om forslag til tiltak, og dette bør derfor diskuteres videre i kommunene.

8. Kommunenes vurdering av andre forhold som er viktige for eventuell videre utredninger

Fylkesgrensens betydning

Røros og Holtålen kommuner ligger i Sør-Trøndelag, mens de seks øvrige kommunene i Fjellregionen ligger i Hedmark. Tynset, Tolga og Os kommuner grenser mot Sør-Trøndelag. Folldal kommune grenser til både Sør-Trøndelag og Oppland, og har et visst samarbeid mot Oppdal og Dovre kommuner – i liten grad med Oppland fylkeskommune.

Dette betyr at kommunene i fellesskap i hovedsak forholder seg til to fylkeskommuner og to fylkesmenn. Men det er også flere andre statlige organer som gir grenseproblematikk, for eksempel innen politi med ulike vaktordninger i Hedmark og Sør-Trøndelag, ulike forvaltningsområder/-regimer for rovdyr og verneområder og NAV.

Denne situasjonen har både fordeler og ulemper. Den gir muligheter for å bygge allianser i flere retninger og få drahjelp for eksempel i forhold til regional utvikling. Samtidig er det utfordrende å forholde seg til manglende koordinering både mellom fylkeskommunene og fylkesmennene, i noen tilfeller også mellom disse to organisasjonene internt i fylket. Arbeidet med kommunereformen gir et bilde på dette, der fylkesmannen i Sør-Trøndelag iverksatte sitt arbeid med høyt tempo og «krav» til kommunene – mens fylkesmannen i Hedmark startet med større fokus på prosesser med mange samtaler mellom aktørene.

De to viktigste oppgavene til fylkeskommunene er driften av de videregående skolene og samferdsel med både drift av kollektivtilbudet og fylkesveiene. På begge disse områdene er fylkesgrensene utfordrende.

Hedmark fylkeskommune har samarbeidsavtaler både med Sør-Trøndelag og Oppland fylkeskommuner, som for eksempel gjør det mulig for elever i Nord-Gudbrandsdal å utdanne seg ved Storsteigen VGS i Alvdal og fra Holtålen/Røros både ved Storsteigen og Nord-Østerdal videregående skole på Tynset. Tilsvarende kan elever fra Hedmark-kommunene være elever ved Røros videregående skole.

Nord-Østerdal videregående skole har i skoleåret 2014-2015 526 elever i ordinær videregående opplæring (596 elever totalt) og 22 av disse er hjemmehørende i Sør-Trøndelag, 19 fra Røros og 3 fra Holtålen.

Storsteigen videregående skole har 78 elever, 5 av disse er fra Røros, 1 fra Tydal og en fra Oppland. Røros videregående skole har 281 elever, og 42 av disse kommer fra Hedmark med 26 fra Os, 7 fra Tolga, 7 fra Tynset, 1 fra Engerdal og 1 fra Stor-Elvdal.

Med forventninger om lavere overføringer fra staten og 1000 færre elever i de videregående skolene i fylket i løpet av få år, har Hedmark fylkeskommune startet arbeidet med en gjennomgang av skolestrukturen, tilbudsstrukturen og samarbeidsavtalene med nabofylkene.

Dette arbeidet kan føre til at det fylkesoverskridende samarbeidet utvikles og ungdommen mister den muligheten de i dag har til å velge skole. Dette kan igjen føre til at det blir vanskeligere å samordne tilbudsstrukturen i Fjellregionen – noe kommunene gjennom Regionrådet for Fjellregionen har understreket betydningen av gjennom mange år.

Dersom fylkesgrensen flyttes sørover, kan dette dermed føre til at Røros videregående skole styrker sin posisjon gjennom et større opptaksområde, mens posisjonen til NØVGS og Storsteigen svekkes. Men i forhold til elevtallet, viser oversikten over at avtalen mellom Hedmark og Sør-Trøndelag har størst betydning for Røros videregående skole – med 15 prosent av elevene hjemmehørende på andre siden av fylkesgrensen.

Kollektivtilbudet i Fjellregionen er det Hedmark Trafikk FKF som har ansvaret for i Hedmark og AtB AS i Sør-Trøndelag samt NSB for togtrafikken på Rørosbanen gjennom regionen. Manglende koordinering av ruter både mellom busser og tog – i tillegg til reduksjon i busstilbudet – har lenge vært en utfordring for Fjellregionen. Det har i årevis også vært arbeidet for et bedre togtilbud, spesielt mellom Røros og Trondheim.

I regionen er det flere fylkesveier som krysser fylkesgrensene, og det er noen eksempler på at koordineringen også på dette området har vært mangelfull. Dette gjelder både i forhold til utbedringer av veinettet og asfalteringsprogram.

Regjeringens arbeid med å redusere antallet politidistrikter vil i utgangspunktet etter alt å dømme ikke ha noen betydning for politiarbeidet i regionen. Det er foreslått at Hedmark og Oppland slås sammen og det samme for Nord- og Sør-Trøndelag – uten at distriktene endres i forhold til fylkesgrensene på det nåværende tidspunkt.

Dette betyr at utfordringen med to forskjellige vaktordninger – med beredskapsvakt for politiet i Hedmark-kommunene og aktiv vakt i Sør-Trøndelag – fortsatt må løses i dialog mellom politimestrene. Og uansett blir regionen fortsatt en utkant i begge politidistriktene.

Et annet eksempel på utfordringene fylkesgrensen gir er transport av ungdom i helgene med ordningen «Hjem for en 50-lapp». I dag er det slik at ungdom i Os kan benytte seg av dette tilbudet for å bli fraktet hjem fra Røros, mens ordningen ikke gjelder den andre veien.

Det er vanskelig å vurdere om de utfordringer som det her er pekt på og andre, kan bli større eller mindre dersom for eksempel fylkesgrensen mellom Hedmark og Sør-Trøndelag flyttes sørover. Det også en kjent sak at det arbeides for en sammenslåing av Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fylkeskommuner.

Samtidig arbeider nå fylkeskommunene over hele landet for at de skal få overta flere oppgaver som i dag ligger under Fylkesmannen, slik at kontroll og tilsyn blir hovedoppgavene til Fylkesmannen. Regjeringen har sagt at fylkesgrensen ikke skal være til hinder for kommunesammenslåinger, men oppgavefordelingen mellom stat-, region- og kommunenivå er uavklart.

Fylkesgrense-problematikken har ikke vært noe sentralt tema i de dokumenter regjeringsapparatet har utarbeidet i forbindelse med arbeidet med reformen. Den er heller ikke viet stor oppmerksomhet i kommunale eller andre utredninger så langt.

I Stortingsmelding nr 14 heter det under avsnittet «Fylkesmannen og regional stat»:

«Departementet legger til grunn at den enkelte sektor vurderer de samlede konsekvensene av egne endringer i den regionale inndelingen. Departementet ser det ikke som hensiktsmessig å foreta en helhetlig gjennomgang av de statlige regionale strukturene nå. Statlig samordning blir tema i utredningen med utgangspunkt i fylkesmannens samordningsrolle regionalt, og hvordan samordningsrollen overfor kommunene kan bli påvirket av ny kommunestruktur og eventuelt nye utfordringer som oppstår gjennom pågående parallelle sektorreformer.

Utredningsarbeidet igangsettes i begynnelsen av 2015, og rapport vil foreligge i løpet av første kvartal 2016. Det vil gi rom for gode prosesser omkring høring og tilbakemeldinger, og behandling av disse. Et godt grunnlag for å kunne fastsette ny geografisk inndeling av fylkesmannsembetene vil være klart våren 2017.»

Det kan på denne bakgrunn være fornuftig å vurdere problemstillingene rundt fylkesgrensen nærmere dersom dette blir en aktuell problemstilling i kommunenes videre arbeid med reformen.

Smådriftsfordeler

Ekspertutvalget vurderte i sin utredning ikke hvilke fordeler som finnes ved små driftsenheter. Telemarksforskning har i sin rapport om suksessrike distriktskommuner definert smådriftsfordeler som fordeler som kan dras fra størrelsen i små enheter. Blant disse fordelene finner vi at det er kort vei mellom ideer og beslutning i små organisasjoner, og at det er stor grad av kunnskapsdeling og tillitsbygging på tvers av sektor- og faggrenser. På den annen side er kan mange av disse smådriftsfordelene være vanskelig å utnytte fullt ut, siden alle kommuner er underlagt de samme kontrollsystemer tilpasset større kommuner.

Natur- og utmark

Regjeringen har i sin stortingsmelding pekt på blant annet på forenkling av utmarksforvaltning og naturforvaltning som oppgaver som kan overføres til større kommuner.

Utmarkskommunenes Sammenslutning (USS) og Norges fjellstyresamband (NFS) har blant andre engasjert seg sterkt i disse spørsmålene og levert flere uttalelser både i forhold til kommunereformen og enkeltsaker som er sendt på høring.

I denne utredningen har vi valgt å la være og se på enkeltsakene i dette, men viser til følgende henvendelse fra NFS til KMD, som også Fjellnettverket har sluttet seg til:

«Vi registrerer at spørsmål om forvaltning og rettigheter i statsallmenningene nå er gjenstand for diskusjon i mange av landets kommuner. For å unngå at rettighetene i fjellet skal skape unødvendig usikkerhet ved evt. kommunesammenslåinger, bør disse spørsmålene være avklart i forkant. Vi tror det vil være gunstig om Regjeringen så raskt som mulig informerer landets fjellstyrer og de aktuelle kommuner (vi kan skaffe oversikt over kommuner med statsallmenning) om at:

1. Kretsen av bruksberettigede og bruksrettenes innhold når det gjelder de jordbrukstilknnyttede rettighetene ikke berøres av endret kommunestruktur.

2. Kgl. res. 24. juli 1964 videreføres.

3. Dagens kommunegrenser gjøres gjeldende som definisjon for innenbygdsboende i forhold til jakt på elg, hjort, dådyr, rådyr og bever og jakt på rovvilt.

4. Dagens fjellstyrestruktur opprettholdes inntil videre og evt vurderes etter at en ny kommunestruktur er avklart.

Norges Fjellstyresamband bidrar selvfølgelig gjerne i oppfølging av dette.”

Eiendomsskatt

Alle kommunene i Fjellregionen har eiendomsskatt i dag, men det er noen variasjoner i de ulike ordningene.

Kommunestørrelse

I kommuneproposisjonen 2015 (Prop. 95 S) slutter regjeringen seg i stor grad til innstillingen fra ekspertutvalget, men med noen viktige nyanser:

- Regjeringen mener det ikke er naturlig å stille absolutte krav til innbyggertall.
- Avstandsulemper kan gjelde flere steder enn i Finnmark. De kommunene som anser dette som en særlig stor utfordring, må vurdere dette særskilt i de lokale prosessene(Prop. 95 S (2013-2014):44).

I proposisjonen heter det blant annet følgende:

«Kommunene må ha en inndeling som er mest mulig funksjonell for de områder det er nødvendig å se i sammenheng for å sikre helhetlige løsninger, særlig på areal- og transportområdet. De siste tiårene har det vært en vedvarende regional integrasjon gjennom pendling og tettstedutvikling, slik at kommunene i stadig mindre grad utgjør en funksjonell enhet. Denne utviklingen vil fortsette. Særlig i byområder gjør behovet for mer funksjonelle samfunnsutviklingsområder at kommunene bør vurdere sammenslåing. Erfaring tilsier at kommunene hver for seg har sterke insentiver for å ivareta egne behov og at de felles løsningene ikke blir optimale, verken i planleggingen eller i implementeringen av planene. I mindre sentrale strøk vil kriterier som kapasitet og kompetanse om samfunnsutvikling være viktigere når kommune sammenslåing skal vurderes.»

9. Oppsummering

Ekspertutvalget regjeringen oppnevnte konkluderte med følgende:

1. Kommunene bør ha minst 15 000–20 000 innbyggere for å sikre en god oppgaveløsning.
2. Kommunestrukturen bør i større grad nærme seg funksjonelle samfunnsutviklingsområder.
3. Staten bør redusere detaljstyringen og ordninger for politisk deltakelse bør videreutvikles for å sikre gode og slagkraftige demokratiske arenaer.

Dersom kommunene i Fjellregionen skal oppfylle det første kravet, må praktisk talt alle kommunene i regionen slå seg sammen. Kommunene i Fjellregionen har et lavt innbyggertall, men er relativt store i utstrekning. Regjeringen mener det ikke er naturlig å stille absolutte krav til innbyggertall.

Spørreundersøkelsen blant kommunestyrerepresentantene og ledergruppene i de sju kommunene som har vært med, viser at det er et flertall som har større tro på utvidet samarbeid mellom kommunene enn sammenslåing av kommuner.

I Røros kommune er det et flertall både av administrative ledere og politikere som mener at det er riktig å slå kommunen sammen med en eller flere nabokommuner. I Os kommune sier et flertall av lederne ja og et flertall av politikerne nei. I de øvrige kommunene er svarene mer nyanserte.

Er det etter en totalvurdering riktig å slå din kommune sammen med en eller flere nabokommuner?	Ledergruppe			Politikere		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Vet ikke
Alvdal	4	5	2	3	10	3
Folldal	1	4	2		10	4
Os	7	1	4	4	11	7
Rendalen	2	9	1	2	12	2
Røros	26	4	1	11	5	5
Tolga	2	2	4	2	6	4
Tynset	8	4	2	9	10	3
Totalt	50	29	16	31	64	28

Svarene tyder på at det i Fjellregionen er en oppfatning blant lederne og politikerne om at kommunene løser sine oppgaver på en god måte i forhold til ekspertutvalgets 10 kriterier, både alene og i samarbeid med andre kommuner. Det kommer også fram at det er rom for ytterligere samarbeid mellom kommunene på flere områder.

Det er ønskelig å påta seg flere oppgaver og styrke lokaldemokratiet, men det forutsettes at kommuneøkonomien samtidig styrkes.

Når kommunene skal ta stilling til om de ønsker å bestå som i dag eller slå seg sammen med en eller flere nabokommuner, vil det være nødvendig å vurdere flere andre forhold enn de som er nevnt over. Ett av disse dreier seg om fylkesgrensens betydning for eksempel i forhold til elevenes mulighet til å velge videregående skole på tvers av fylkesgrensen.

Vedlegg

Samfunnsanalyse av Fjellregionen

Resultatet av spørreundersøkelser i hver enkelt kommune

Kildehenvisninger

Delrapport fra ekspertutvalg mars 2014 *Kriterier for god kommunestruktur*

Granlund, Kari og Rune Jørgensen (Regionrådet for Fjellregionen) 2014
Samfunnsanalyse av Fjellregionen Tynset

Hansen, Tore 2015 *Kan Norge bli mer demokratisk med færre kommuner?* Norsk statsvitenskapelig tidsskrift NR1/2015

Kobro, Lars Ueland, Knut Vareide og Morten Hatling 2012 *Suksessrike distriktskommuner – en studie av kjennetegn ved 15 norske distriktskommuner*
Telemarksforskning TF-rapport nr. 303

Leknes, Einar m.fl. 2013 *Interkommunalt samarbeid – Konsekvenser, muligheter og utfordringer* Oslo: Rapport IRIS – 2013/008

Lundby, Gro (Fjellnettverket) *Innspill til kommunereformen*
(<http://www.oppland.no/Documents/Fjellregion/2015/Innspill%20fra%20FNV%20-%20kommunereform.pdf>)

Meld. St. 14 (2014-2015) *Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner*

Monkerud, Lars Chr. Og Rune J. Sørensen 2010 *Smått og godt? Kommunestørrelse, ressurser og tilfredshet med det kommunale tjenestetilbudet* Universitetsforlaget.

Regjeringen.no <https://www.regjeringen.no/nb/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Hvorfor-kommunereform/Ovrige-tiltak/inndelingstilskudd/id753001/>

Skjetne, Kjell-Torgeir og Frode M. Lindtvedt 2014 *Kommunestørrelse og lokaldemokrati* KS rapport

Sluttrapport fra ekspertutvalget des. 2014 *Kriterier for god kommunestruktur*

Tjeldflåt, Asle 2014 *De økonomiske virkemidlene i kommunereformen* Fylkesmannen i Troms, presentasjon